

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kryštof Chmelan

Státnost Palestiny

Diplomová práce

Olomouc 2018

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Státnost Palestiny* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 25. 6. 2018

Kryštof Chmelan

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Pavlu Burešovi, Ph.D. za vedení této práce, velice vstřícný přístup, cenné připomínky a za veškerou ochotu a pozornost, kterou mi poskytl při její přípravě a zpracování. Dále bych chtěl poděkovat mé rodině za trpělivost a celoživotní podporu.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Stát a mezinárodní právo	8
1.1 Vznik státu a kritéria státnosti	8
1.2 Státnost Palestiny pohledem skrze montevidejská kritéria státnosti	10
1.3 Bližší pohled na montevidejská kritéria státnosti	14
1.4 Problematika uznání státu	16
1.4.1 Posun v rámci pojetí institutu uznání státu	17
1.4.2 Druhy uznání státu	19
1.4.3 Kolektivní uznání v kontextu přijetí za člena mezinárodního organizace	23
1.4.4 Shrnutí problematiky uznání státu	28
2 Palestina jako stát a projevy její státnosti	30
2.1 Historické etapy vzniku Palestiny	30
2.2 De facto stát Palestina	34
2.3 Členství Palestiny v mezinárodních organizacích	36
2.3.1 Palestina a členství v UNESCO	37
2.3.2 Palestina a přijetí jurisdikce MTS	38
2.3.3 Palestina a její pozice v OSN	40
Závěr	44
Seznam použitých zdrojů	46
Shrnutí	53
Summary	54
Klíčová slova	55
Key words	55

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
LFOP	Lidová fronta pro osvobození Palestiny
MSD	Mezinárodní soudní dvůr
MTS	Mezinárodní trestní soud
OAS	Organization of American States
OOP	Organizace pro osvobození Palestiny
OSN	Organizace spojených národů
PA	Palestinská autonomní území
PNS	Palestinská národní správa
UNCCP	United Nations Conciliation Commission for Palestine
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
UNSCOP	United Nation Special Committee for Palestine
VS	Valné shromáždění
WHO	World Health Organization

Úvod

Cesta Palestiny k dosažení statusu nezávislého, svrchovaného a mezinárodně uznaného státu byla vždy obklopena celou řadou problémů jak právního, tak především politického charakteru. Po téměř sedmdesáti letech úsilí o dosažení plnohodnotné státnosti je otázka palestinské státnosti stále kontroverzním a sporným tématem. Navíc se zdá, že ani pro teoretiky mezinárodního práva není lehkým úkolem posoudit otázku palestinské státnosti nezávisle a nestranně s odhlédnutím od politického kontextu této problematiky.

Primárním cílem autora je proto analyzovat dnešní postavení Palestiny z pohledu práva a odprosit se od politicky motivovaných závěrů. Nicméně hlavním záměrem této práce není určit, zda Palestina státem je anebo není, ale spíše představit a rozebrat dnešní situaci Palestiny, která se na cestě ke státnosti v posledních letech blíží od situace velmi nejasné a sporné k oné vysněné státnosti plnohodnotné a nesporné. Za neméně podstatné pak považuje autor analyzovat současný pohled na vznik státu jako takový, jelikož se dle autora dnes již nedá plně vycházet z děl publikovaných v polovině minulého století, na které je stále zejména v rámci české literatury odkazováno.

Pro uchopení problematiky této práce, je nezbytné začít seznámením se s procesem vzniku státu a zjistit, jak teorie mezinárodního práva pracuje se samotným pojmem stát, čemuž se autor věnuje v první kapitole této práce. V další části práce se autor zabývá montevidejskými kritérii státnosti, která byla praxí států a doktrínou mezinárodního práva přijata za tzv. klasická kritéria státnosti. Následně se autor věnuje rozboru institutu uznání státu, jelikož pohled teoretiků mezinárodního práva na účinky a vliv uznání státu prochází v posledních letech vývojem, který v české literatuře není téměř vůbec reflektován¹, přičemž autor věnuje zvýšenou pozornost kolektivnímu uznání státnosti v rámci přijetí za člena mezinárodní organizace a jeho vliv na státnost Palestiny.

Ve druhé kapitole bude čtenář nejprve seznámen s historickými a právními okolnostmi vzniku Palestiny na pozadí historických a právních okolností vzniku státu Izrael, jelikož na tyto nelze pohlížet izolovaně. Dále se autor zabývá otázkou, v jaké fázi cesty k plnohodnotné státnosti se dnes Palestina nachází. V závěrečné fázi této práce autor analyzuje kroky palestinských představitelů na poli mezinárodních organizací se zaměřením na vývoj palestinského členství v UNESCO, postupné přijetí jurisdikce MTS a na vývoj pozice Palestiny v OSN.

Tato práce vzhledem k svému rozsahu nebude záměrně řešit některé v ní zmíněné skutečnosti. Mezi ně lze zařadit vznik mezinárodněprávní subjektivity OOP, o které již v současnosti není

¹ Výjimku tvoří např. BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SVAČEK, Ondřej. Vznik a uznání státu – Aktuální pohled mezinárodního práva. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 144 s.

pochyb, a proto pro účely této práce není nezbytně nutné se jejím vývojem zabývat. Dále se autor podrobněji nezabývá problematikou postavení nečlenských pozorovatelských entit v OSN, neboť by tato analýza dle jeho názoru omezovala prostor jiným, pro tuto práci důležitějším, rozborům. Obdobně je tomu v případě právních důsledků jednostranného vyhlášení nezávislosti. Nicméně u všech těchto zmíněných skutečností autor poskytuje odkaz na zdroj, který se předmětné problematice podrobně věnuje.

V diplomové práci je využita především analytická a popisná metoda, částečně pak metoda komparativní. První kapitola slouží jako jakýsi teoretický základ, ve kterém autor vymezí pojmy a představí různé mezinárodněprávní přístupy a teorie, se kterými bude pracovat v kapitole druhé. Popisná metoda se doplňuje s metodou analytickou, kdy autor nejprve představí určitou teorii a vzápětí ji aplikuje na situaci Palestiny, přičemž částečně využívá metody komparační pro uvedení historických příkladů, a to nejčastěji v rámci poznámek pod čarou. Druhá kapitola využívá více metody popisné, kdy autor spatřuje přínos této kapitoly zejména v uceleném shrnutí palestinského působení na mezinárodní scéně, které neustále prochází vývojem, a proto je obtížné se v rámci české literatury setkat s takto uceleným aktuálním rozbohem této problematiky.

Předkládaná práce má za cíl jednak přiblížit vývoj pohledu na problematiku vzniku a uznání státu obecně, ale zejména shrnout vývoj PA do dnešních dnů a tento následně právně analyzovat. Tato diplomová práce je vypracována ke dni 29. června. 2018 s využitím pro danou dobu dostupné literatury a právních předpisů. Veškerá literatura, která byla v této práci použita, je uvedena jako zdroj literatury na konci práce. Ke zhodnocení dosavadního zpracování tématu je možno uvést, že prací, které se zabývají touto problematikou, je celá řada, avšak takto ucelených a nestranných prací, které by se zabývaly otázkou palestinské státnosti je poměrně malé množství. Obecně však lze říci, že pro účely této diplomové práce jsou zdroje dostačující.

1 Stát a mezinárodní právo

Ustálenou definici pojmu mezinárodní právo bychom v normách obecného mezinárodního práva hledali marně. Oproti tomu však doktrinálních teorií, jak mezinárodní právo definovat, existuje celá řada. Pro účely této práce lze zmínit například definici, která uvádí, že mezinárodní právo je souhrn právních pravidel, jež upravují vzájemné vztahy rovných subjektů, zpravidla států.² Vzhledem k tomu, že mezinárodní právo se zabývá především vztahy mezi státy, je podstatné mít jasnou představu o obsahu pojmu „stát“. Normy mezinárodního práva však nestanovují, kdo jsou státy a neuvádí ani případná pravidla, jak stát může vzniknout. Je tak tedy ponecháno nauce mezinárodního práva, vymezit, které entity lze již považovat za státy a které naopak za státy považovat nelze.³ Autor na následujících stránkách stručně uvede různé teoretické přístupy ke způsobům vzniku státu, dále přiblíží tzv. montevidejská kritéria státnosti, tyto pak dále rozvede již s konkrétní aplikací na PA. Následně rozvede problematiku uznání státu, zejména v souvislosti se současným vývojem v chápání tzv. kolektivního uznání státu.

1.1 Vznik státu a kritéria státnosti

Z dlouhodobého hlediska poměrně časté změny politické mapy světa dokazují, že státy nejsou fenoménem stálým a neměnným, nýbrž naopak. Nové státy v průběhu dějin vznikaly a jiné naopak zase zanikaly. Nejčastěji se tak děje zejména v porevolučních obdobích či v souvislosti s velkými válkami.⁴ Nové státy vznikají obvykle spojením (fúze), rozdělením (dismembratio) nebo odštěpením (secese).⁵ V určitých, spíše mimořádných případech, došlo k vzniku státu na základě rozhodnutí mezinárodního společenství, a to například v případě uzavření mezinárodní smlouvy či na základě přijetí rezoluce VS OSN.⁶

Na rozlišování těchto způsobů vzniku nových států se teoretici mezinárodního práva víceméně shodují, nicméně debata nastává ohledně kritérií, která musí nově vznikající entita naplnit, aby se stala plnohodnotným státem. Jak je již uvedeno výše, k zakotvení obecných pravidel, které musí nově vzniklá entita usilující o státnost naplnit, i přes některé snahy⁷ ve formě univerzální mezinárodní smlouvy prozatím nedošlo. Vystává však otázka, zda by přijetí určité mezinárodní úmluvy spolehlivě vyřešilo problematiku otázky související se vznikem státu, jelikož mezinárodní

² DAVID, Vladislav, BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SLADKÝ, Pavel, SVAČEK, Ondřej. Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou. 2. Aktualizované a přepracované vydání, Praha: Leges, 2011, s. 75.

³ Tamtéž, s. 132.

⁴ Ostatně i vznik Československa se odehrál v souvislostech s koncem první světové války.

⁵ Pro další možné způsoby vzniku státu viz DAVID, BUREŠ, FAIX, SLADKÝ, SVAČEK: Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou..., s. 156 - 157.

⁶ DAVID, BUREŠ, FAIX, SLADKÝ, SVAČEK: Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou..., s. 157.

⁷ Např. snaha o začlenění definice pojmu stát do návrhu Deklarace práv a povinností států z roku 1949. Obdobný problém pak nastal při pracích na návrhu Vídeňské úmluvy o smluvním právu z 23. května 1969.

smlouva bude vždy ze své povahy závazná jen pro ty subjekty, které k ní přistoupí, tedy nemůže právně zavazovat entitu teprve vznikající. Dalo by se však uvažovat o tom, že by takováto mezinárodní smlouva stanovila požadavek, aby se již existující státy řídily stanovenými pravidly při vzniku entity a její následné akceptaci do společenství států.⁸

I přes absenci konkrétní definice se však v průběhu historického procesu rozšiřování soustavy států ustálily určité vlastnosti zásadně vyžadované pro získání statusu plnohodnotného státu, a to tzv. montevidejská kritéria státnosti, která jsou formulována v Montevidejské úmluvě o právech a povinnostech států uzavřené na konferenci OAS roku 1933 v Montevideu.⁹ Inspiračním zdrojem této konvence byla teorie tří konstitutivních prvků státu, definovaná německým právníkem Georgem Jelinekem.¹⁰

Montevidejská úmluva byla sjednána jako regionální smlouva s působností pouze na americkém kontinentu a jejím záměrem nebylo definovat pojem stát jako základní subjekt mezinárodního práva, nýbrž stanovit práva a povinnosti států v regionu.¹¹ Montevidejská kritéria státnosti byla přijata za obecně závazná až na základě praxe států a nauky mezinárodního práva. Montevidejská úmluva ve svém čl. I¹² formuluje tyto předpoklady, které by měl stát naplňovat, aby mohl být subjektem mezinárodního práva: „*Stát jako subjekt mezinárodního práva by měl mít následující předpoklady: a) stále obyvatelstvo, b) vymezené území, c) vládu, d) způsobilost vstupovat do mezinárodních vztahů.*“¹³ Jednotlivé předpoklady budou autorem v následující podkapitole analyzovány již se zaměřením na PA.

Obecné mezinárodní právo považuje vznik státu veskrze za určitou skutečnost, s níž se pojí významné právní následky.¹⁴ Vzhledem a právě kvůli tomu, že vznik státu je zejména otázkou faktickou¹⁵, nelze nahlížet na montevidejská kritéria státnosti jako na obecnou normu mezinárodního práva, která by stanovovala určité, přesně vymezené podmínky, které musejí entity usilující o státnost naplnit, ale spíše jako na určité vlastnosti, které by měl stát naplňovat.¹⁶ Takto se o montevidejských kritériích vyjadřuje i Malenovský když uvádí, že „*požadované prvky*

⁸ Obdobně jako tomu bylo v případě kdy Evropské společenství vydalo Guidelines on the Recognition of New States in Eastern Europe and in the Soviet Union, 16. prosince 1991, reprodukováno v 31 (1992) ILM 1486.

⁹ MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní právo veřejné, Obecná část a poměr k jiným právním systémům. 6. Upravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 89.

¹⁰ TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana. O státnosti a uznání státu v mezinárodním právu. Mezinárodní politika, 2012, roč. 36, č. 4, s. 27 – 29.

¹¹ MALENOVSKÝ: Mezinárodní právo veřejné..., s. 89.

¹² Tato definice státu byla přidána do čl. I Montevidejské konvence nikoliv s úmyslem definovat pojem stát pro potřeby obecného mezinárodního práva, nýbrž pouze pro účely této konvence.

¹³ Montevideo Convention on the Rights and Duties of States z 26. prosince 1933.

¹⁴ BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SVAČEK, Ondřej. Vznik a uznání státu – Aktuální pohled mezinárodního práva. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 42.

¹⁵ Právě naplnění montevidejských kritérií je při vzniku státu záležitostí faktickou (zejména co se týče obyvatelstva, území a vlády)

¹⁶ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 43.

*proto představují jen přibližná normativní měřítká, nikoli konečný filtr, který chirurgicky přesně oddělí subjekty od „nesubjektů““.*¹⁷ O montevidejských kritériích by se dalo uvažovat jako o kritériích právních za předpokladu, že by mezinárodní společenství disponovalo obecným mechanismem, v rámci kterého by entita usilující o státnost doložila, že tato kritéria splňuje, a následně by jí byl udělen status státu k tomu zvláště zřízeným orgánem mezinárodního společenství, v jehož pravomoci by bylo o naplnění těchto kritérií rozhodovat.¹⁸

1.2 Státnost Palestiny pohledem skrze montevidejská kritéria státnosti

V rámci této části bude přiblížena státnost Palestiny skrze montevidejská kritéria státnosti. S ohledem na výše uvedenou povahu těchto kritérií je cílem této podkapitoly analyzovat, zda Palestina, jakožto entita usilující o státnost, disponuje těmito vlastnostmi obecně vyžadovanými pro naplnění státnosti. Montevidejská kritéria státnosti jsou vymezena vzhledem k okolnostem jejich vzniku velmi široce a v rámci jednotlivých kritérií nejsou stanoveny minimální ani maximální limity nezbytné pro naplnění daného kritéria. Ohledně vymezení prvních třech kritérií obvykle nevznikají větší rozpory, avšak kritizovaným a často diskutovaným bývá zejména kritérium čtvrté, jak bude nastíněno v následující podkapitole. Jednotlivá kritéria budou uvedena v pořadí, v jakém jsou uvedena v Montevidejské úmluvě, tedy stálé obyvatelstvo, vymezené území, vláda a způsobilost vstupovat do mezinárodních vztahů.

Stálým obyvatelstvem v rámci prvního kritéria je myšleno souhrn jednotlivců, fyzických i právnických osob, které se nacházejí na určitém území a podléhají svrchované moci územního suveréna, tedy státu. Stálá populace je nezbytným předpokladem pro existenci státu, přičemž je nepodstatné kolik jedinců ji tvoří a jaké jsou státní příslušnosti. Státní příslušnost je odvozená od státnosti a ne naopak.¹⁹ V rámci Palestiny je posouzení tohoto kritéria nejméně problematické. Na území PA žije zhruba 5 mil. lidí²⁰ hlásících se k palestinskému národu.²¹ Nejasná situace však vyvstává v otázce palestinských uprchlíků, kterých se na území okolních arabských států nachází okolo 5 milionů.²² Právě problematika palestinských uprchlíků je jedna z hlavních překážek mírového procesu, jelikož Izrael odmítá zodpovědnost za uprchlickou krizi a staví se negativně

¹⁷ MALENOVSKÝ: Mezinárodní právo veřejné..., s. 89.

¹⁸ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 43.

¹⁹ CRAWFORD, James. State. In WOLFRUM, Rüdiger. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Vol. X. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 475 – 488.

²⁰ Počítáno k začátku roku 2018. Palestine Population 2018 [online]. worldpopulationreview.com [cit. 25. března 2018]. Dostupné na <<http://worldpopulationreview.com/countries/palestine-population/>>.

²¹ Palestinskému národu bylo uznáno právo na sebeurčení již v roce 1947, jak bude blíže uvedeno v následující kapitole.

²² UNRWA. Palestine refugees [online]. unrwa.org [cit. 25. března 2018]. Dostupné na <<https://www.unrwa.org/palestine-refugees>>.

k jejich případnému návratu. Naopak představitelé Palestiny trvají na navrácení uprchlíků a považují tento bod v rámci mírových jednání za stěžejní.

Palestínští uprchlíci nespádají primárně pod právní režim ochrany uprchlíků dle Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 ani jejich doprovodných nástrojů.²³ Pro palestinské uprchlíky byl vytvořen zvláštní režim, který se skládá ze dvou speciálních agentur OSN, tj. UNCCP a UNRWA.²⁴ Činnost UNRWA je zaměřena na palestinské uprchlíky, kteří žijí v uprchlických táborech spravovaných UNRWA, jsou zaregistrováni a potřebují pomoc. Ti uprchlíci, kteří splňují definiční znaky uprchlíka dle Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, ale nenachází se v oblasti působení UNRWA, by měli spadat pod mandát UNHCR.

Arabské státy po dlouhá léta odmítaly jakkoliv přispívat na činnosti UNCCP a UNRWA, jelikož jednohlasně dávají Izraeli za vinu vytvoření uprchlické krize v regionu a požadují po izraelské vládě, aby umožnila návrat palestinských uprchlíků zpět do jejich vlasti. Zároveň s tím pokládají OSN za spoluodpovědného viníka celé situace, jelikož z pohledu arabských států vydání rezoluce VS OSN 181²⁵ prakticky legitimizovalo nároky sionistů na palestinská území. Okolní arabské státy se také dohodly, že neumožní začlenění palestinských uprchlíků, či jejich usídlení mimo území jejich domoviny, jelikož by se tím dle nich snížila možnost jejich budoucího návratu do vlasti. Palestinským uprchlíkům jsou proto opakovaně odmítány žádosti o občanství v okolních arabských státech, čímž se jejich situace pouze komplikuje.²⁶

Vymezeným územím jakožto druhým kritériem státnosti pak rozumíme část zeměkoule, kterou musí stát disponovat, aby mohl nad určitým územím vykonávat svrchovanou moc, územní suverenitu. Území PA se na první pohled může zdát poněkud komplikované, jelikož hranice s Izraelem nikdy nebyly přesně vymezeny. Můžeme odlišovat pásmo Gaza, kde pochybnosti o případných hranicích téměř nejsou, od území Západního břehu, jehož vymezení je značně sporné. V rámci určení hranic bývá nejčastěji okazováno zejména na tzv. zelenou linii, která byla stanovena v rámci smlouvy o příměří uzavřené v roce 1949 mezi Izraelem a sousedními státy – Egyptem, Zajordánskem, Libanonem a Sýrií.²⁷ Tuto pomyslnou hranici potvrdil taktéž MSD ve svém posudku²⁸ zabývajícím se právními následky výstavby zdi na okupovaných palestinských

²³ Tato úmluva byla vypracována na půdě OSN a mimo jiné definuje pojem uprchlík, stanovuje práva jednotlivců hledajících azyl a také těch, kteří azyl případně získají.

²⁴ STETTNER, Ilona-Margarita. The legal situation of Palestinian refugees [online]. kas.de [cit. 25. března 2018]. Dostupné na <<http://www.kas.de/palaestinisische-gebiete/en/pages/11536/>>.

²⁵ Rezoluce OSN A/RES/181 (II) ze dne 29. listopadu 1947

²⁶ AKRAM, Susan. Palestinian refugees and their legal status: rights, politics, and implications for a just solution [online]. group194.net [cit. 25. března 2018]. Dostupné na <http://group194.net/english/user_files/book_download/akram_palestinian_refugees_and_their_legal_status.pdf>.

²⁷ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 45.

²⁸ Mezinárodní soudní dvůr: Legal consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory opinion, I. C. J. Reports 2004, bod 101.

územích. V tomto posudku MSD označuje Izrael za okupující mocnost na územích za zelenou linií.²⁹ Vzhledem k tomu, že ani sám Izrael si tato území nikdy nenárokoval a kontrolu nad nimi vykonává PNS, lze tato území považovat za území Palestinské samosprávy.³⁰ Navíc mezinárodní právo pro potřeby vzniku státu nevyžaduje, aby území, nad kterým entita vykonává svrchovanou moc bylo přesně geograficky vymezeno.³¹ Tak tomu bylo i v případě Izraele, který byl přijat v roce 1949 za člena OSN, aniž měl přesně vymezeny hranice se sousedními státy a o jeho státnosti není pochyb.³²

Třetí kritérium stanovující, že entita musí disponovat určitou *vládou*, může být považováno za stěžejní bod pro naplnění kritérií státnosti. Vláda (či efektivní vláda) je klíčovým prvkem všech montevideských kritérií, jelikož všechna ostatní kritéria jsou na tomto kritériu závislá. Mezinárodní právo definuje územní suverenitu, jednu ze základních vlastností států, jako vládu, případně možnost vlády, nad určitým územím a obyvatelstvem.³³ Vládní kompetence je možné rozlišovat na vnitřní, jejichž projevem je zajištění minimálního standardu veřejného pořádku, a vnější, jejichž projevem je schopnost entity vstupovat do mezinárodních vztahů.³⁴ Přičemž dle řady autorů³⁵ je schopnost entity vstupovat do mezinárodních vztahů spíše projevem státnosti než jedním z kritérií státnosti.

Situace ohledně vlády nad PA je poněkud komplikovaná. Původně na území působila řada politických uskupení majících za cíl osvobození Palestiny, z nichž některá byla svou povahou spíše teroristická než politická. Následně došlo v roce 1967 ke sjednocení části z nich (zejména Fatah a LFOP) pod OOP, která se postupně stává jediným mezinárodně uznávaným představitelem Palestinců. Mezinárodní společenství pohlíží na OOP jako na národněosvobozené hnutí, reprezentující nestátní entitu usilující o státnost, což činí OOP „způsobilou“ jménem Palestinců činit právní úkony, uzavírat mezinárodní smlouvy, disponovat určitými právy či nést povinnosti.³⁶ Na základě mírových dohod z Osla pak v roce 1994 došlo k vytvoření PNS, kterému mají náležet zejména administrativní a bezpečnostní pravomoci. OOP ani PNS nikdy plnou suverenitu nad územím PA nevykonávaly, což je dáno primárně tím, že na velké části území Západního břehu

²⁹ Mezinárodní soudní dvůr: Legal consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory opinion, I. C. J. Reports 2004, bod 78.

³⁰ BUREŠ, FAIX, SVÁČEK: Vznik a uznání státu..., s. 45 - 46.

³¹ Státní hranice jsou až důsledkem státního území. Státním územím, ve smyslu státoporných kritérií, není myšleno něco, co by stát „vlastnil“. Za státní území se považuje určitá část Země, která je jakýmsi základem, na kterém může organizovaná společnost existovat. In CRAWFORD, James. The Creation of the State of Palestine: Too Much Too Soon? European Journal of International Law, 1990, roč. 1, č. 1, s. 307 – 313.

³² BROWNLIE, Ian. Principles of Public in International Law. 7th edition. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 89.

³³ CRAWFORD: State..., s. 479 – 480.

³⁴ BUREŠ, FAIX, SVÁČEK: Vznik a uznání státu..., s. 46.

³⁵ Např. Crawford, Talmon, Quigley.

³⁶ Blíže k mezinárodněprávní subjektivitě OOP viz CRAWFORD: The Creation of States..., s. 277.

(zhruba 60 %) vykonávají funkci vlády³⁷ státní složky okupující mocnosti a na území Gazy pak působí kromě okupující mocnosti také politicko-teroristická organizace Hamas. Hamas se i přes opakované snahy nepodařilo dostat pod sjednocenou OOP a jeho současné rozpory s Fatahem v podstatě paralyzovaly palestinskou politiku.³⁸

Míra nezbytná pro faktické naplnění třetího kritéria je tak velmi sporná. Otázkou zůstává, zda stát může vzniknout i v případě, že je kritérium efektivní vlády takto oslabené. V minulosti jsme se mnohokrát mohli setkat s případy, kdy došlo v rámci státu k silnému oslabení efektivní vlády, či její úplné absenci, a to jak kvůli potížím vnitrostátním³⁹, tak kvůli zásahům z vnějšku.⁴⁰ V obou situacích se však jedná o jev přechodný a nežádoucí, který však nemá automaticky za následek okamžitý zánik takového státu. Navíc při posuzování efektivní vlády PA je potřeba si uvědomit, že výkon efektivní kontroly na velké části jejího území je realizován státními složkami okupující mocnosti, což přímo působí na možnost faktického naplnění tohoto kritéria ze strany představitelů PA.⁴¹

Čtvrtým kritériem je schopnost entity *vstupovat do mezinárodních vztahů*. Jak je již uvedeno výše třetí a čtvrté kritérium na sebe navzájem působí. Ať už na schopnost entity vstupovat do mezinárodních vztahů nahlédneme jako na samostatné kritérium, nebo spíše jako na důsledek efektivní vlády, je zřejmé, že se v obou případech jedná o nezbytnou podmínku pro vstup do mezinárodního společenství. Pokud entita není schopná prosadit svou státnost na poli mezinárodního společenství, její „státnost“ nemůže mít dlouhého trvání.⁴² Četná praxe států a mezinárodních organizací však ukazuje, že PA do určité míry schopností vstupovat do mezinárodních vztahů disponuje. K dnešnímu dni má navázány bilaterální vztahy se státem Palestina 137 států.⁴³ Palestina je taktéž signatářem řady mezinárodních smluv a členem desítek mezinárodních organizací, jak bude přiblíženo v kapitole druhé. Lze se proto ztotožnit se závěrem některých autorů⁴⁴, že vzhledem k vzájemnému vztahu třetího a čtvrtého kritéria, je tedy možné, aby nedostatečné naplnění kritéria třetího po určitou, avšak pouze omezenou dobu, suplovalo plně naplněné kritérium schopnosti vstupovat do mezinárodních vztahů.

³⁷ Izrael vykonává kontrolu např. nad přírodními zdroji, hraničními přechody, vzdušným prostorem, teritoriálními vodami, populací, registrací půdy, imigrační politikou a dalšími oblastmi.

³⁸ ELGINDY, Khaled. Lost in the Chaos: The Palestinian Leadership Crisis. The Washington Quarterly, 2016, roč. 38, č. 4, s. 133 – 150.

³⁹ Např. Somálsko.

⁴⁰ Např. druhá světová válka a vytvoření tzv. exilových vlád.

⁴¹ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 40.

⁴² Příkladem může být Somaliland, kterému se i přes opakované snahy nedaří prosadit svou státnost v rámci mezinárodního společenství.

⁴³ Diplomatic relations [online]. palestineun.org [cit. 15 března 2018]. Dostupné na <<http://palestineun.org/about-palestine/diplomatic-relations/>>.

⁴⁴ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 48. Obdobně také viz CRAWFORD: The Creation of States..., s. 61 – 62.

Stručný pohled na Palestinu skrze montevidejská kritéria státnosti tedy ukazuje, že jsou tato kritéria v minimální míře již naplněna a dalšími kroky na cestě ke státnosti tak musí být zejména faktické ukončení okupace Izraelem. Nicméně pravděpodobně ještě důležitějším krokem se jeví sjednocení palestinského vedení a nastolení efektivní, a především jednotné vlády. K tomu může dojít pouze skrze politické smíření organizací Fatah a Hamas a s tím související ukončení teroristických aktivit Hamasu. Pouze v takovém případě se dá uvažovat o tolik žádoucím otevření mírových jednání a následných sjednání mírových smluv mezi Izraelem a PA, a tím otevření cesty k nabytí plnohodnotné státnosti Palestiny.

1.3 Bližší pohled na montevidejská kritéria státnosti

Účelem čl. I Montevidejské konvence nebylo definovat pojem stát pro účely obecného mezinárodního práva. Hlavním účelem přijetí této konvence bylo především zajištění stability v regionu. Pojem stát je zde vymezen velmi široce, a to také proto, aby se konvence mohla vztahovat případně i na další nově vzniklé státy v regionu. Kritéria státnosti zde definována se stala tzv. klasickými kritérii státnosti až díky praxi států a nauce mezinárodního práva. Montevidejská kritéria státnosti vešla v užívání zejména spolu s posunem v pohledu na vznik státu, ke kterému došlo během dynamických změn 20. století. Převážení deklaratorní teorie vzniku státu nad konstitutivní, tak jak bude popsáno dále, vyvolalo potřebu určité univerzální definice, která by stanovila vlastnosti, kterými musí entita disponovat, aby se mohla stát státem.

I přes četné historické snahy⁴⁵ však k zakotvení univerzální definice nedošlo. Vystává zde otázka, jak je možné, že koncept státnosti, jeden ze základních pojmů mezinárodního práva, je stále bez uspokojivé normativní definice? Odpovědí bude zřejmě skutečnost, že k otázkám týkajících se státnosti dochází primárně v krajních situacích, kdy nově vzniklá entita je nositelem části vlastností typických pro státy, avšak ne všech. Na takové případy je nutné pohlížet zejména s přihlédnutím ke konkrétním faktům a okolnostem případu, přičemž na montevidejská kritéria bývá nejčastěji pohlíženo jako na jakási univerzální kritéria (vlastnosti), skrze která je možné státnost posuzovat.⁴⁶

Montevidejská kritéria bývají však často kritizována, zejména pak soudobými teoretiky mezinárodního práva. Přeci jenom k jejich přijetí došlo před téměř stoletím, kdy například ještě nebylo všeobecně uznáváno právo na sebeurčení národů a kdy se teprve vyvíjel princip nevměšování. Proto lze očekávat, že postupem času dojde přinejmenším k modifikaci těchto kritérií, pokud k tomu již nedošlo.⁴⁷ Zejména s ohledem na rostoucí tendence kolektivizace

⁴⁵ K pokusům o zakotvení definice státu blíže viz CRAWFORD: *The Creation of States...*, s. 37 - 93.

⁴⁶ Tamtéž, s. 40.

⁴⁷ Tématu se věnuje celá řada odborných článků, např. DUGARD, John. *Recognition and the United Nations*. *The American Journal of International Law*, 1988, roč. 82, č. 2, s. 391 – 394 či IOANNIDIS, Christoforos. *Are the*

rozhodování v rámci mezinárodního společenství, je pravděpodobné, že bude čím dál více věnována pozornost přijetí (či nepřijetí) entity za člena OSN, jako jednoho z hlavních kritérií pro posuzování státnosti.⁴⁸

Co se týče kritiky samotných montevidejských kritérií, nejvíce je diskutováno kritérium čtvrté. Zejména proto, že způsobilost vstupovat do mezinárodních vztahů v současném mezinárodním právu nenáleží pouze státům. Státy samozřejmě disponují způsobilostí vstupovat do mezinárodních vztahů, avšak dle Crawforda je to spíše důsledek státnosti než její kritérium.⁴⁹ Obdobně se vyjadřuje Talmon, který říká, že čtvrté kritérium není obecně přijímaným elementem státnosti, nýbrž spíše podmínka pro uznání.⁵⁰ Dle Quigleyho důvodem zakotvení čtvrtého kritéria do Montevidejské konvence bylo pouze podpořit deklaratorní přístup k uznání státu, ze kterého konvence vychází a který říká, že stát může existovat nezávisle na uznání.⁵¹

Crawford uvádí, že možným způsobem, jak pohlížet na čtvrté kritérium jako na užitečné státotvorné kritérium, je považovat jej za spojení kritéria efektivní vlády spolu s požadavkem nezávislosti.⁵² Je to právě nezávislost, díky níž entita získává způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy, a tím dle Crawforda lze nezávislost považovat za stěžejní kritérium státnosti. Nezávislost má faktické a právní aspekty. Fakticky se jedná o schopnost jednat jak vně, tak uvnitř určitého území, bez nutnosti následovat direktivní pokyny jiného státu. Právní aspekt nezávislosti pak znamená, že si vládu nad daným územím nenárokují také další státy. Na cestě ke státnosti není dostačující, pokud entita naplňuje pouze jeden ze dvou aspektů nezávislosti, avšak pokud jsou naplněny oba tyto aspekty současně, cesta ke státnosti je otevřena.⁵³ Ač nezávislost bývá nejčastěji řazena ke kritériím státnosti, ať již jako samostatné kritérium, či jako zastřešující termín pro kritérium třetí a čtvrté, není vždy vnímána jako kategorické kritérium pro vznik státu.⁵⁴

Nedostatečné naplnění kritéria nezávislosti, bývá taktéž velmi často označováno, jako důvod, proč na Palestinu nelze pohlížet jako na plnohodnotný stát. Taktéž při mírových jednáních zaznívá požadavek na vytvoření nezávislého státu Palestina. Nicméně i přes to, že jsou PA v rozličných oblastech vlády nad svým územím omezena okupujícím Izraelem, dávají najevo svou nezávislost

conditions of statehood sufficient? An argument in favour of popular sovereignty as an additional condition of statehood. *Jurisprudence*, 2014, roč. 21, č. 4, s. 974 – 987 nebo MOHAMED SALUM, Juma. Are we moving beyond Montevideo Convention on the rights and Duties of States 1933? *Journal of Research in Humanities and Social Science*, 2015, roč. 3, č. 1, s. 1 – 12.

⁴⁸ Viz podkapitola 1.4.2 Kolektivní uznání v kontextu přijetí za člena mezinárodního organizace

⁴⁹ CRAWFORD: *State...*, s. 480.

⁵⁰ TALMON, Stefan. In: QUIGLEY, John. *The Statehood of Palestine: International Law in the Middle East Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, s. 207.

⁵¹ Tamtéž, str. 207.

⁵² CRAWFORD: *State...*, s. 481 – 484.

⁵³ AKANDE, Dapo. *The Importance of Legal Criteria for Statehood: A Response to Jure Vidmar* [online]. *ejiltalk.org*, 7. srpna 2013 [cit. 25. března 2018]. Dostupné na <<https://www.ejiltalk.org/the-importance-of-legal-criteria-for-statehood-a-response-to-jure-vidmar/>>.

⁵⁴ Např. v případě vzniku Kosova nebo Bosny a Hercegoviny.

zejména jednáním na mezinárodní úrovni, kde Palestina vystupuje jako samostatný subjekt, z čehož lze vyvodit, že i kritérium nezávislosti je již v jisté, avšak minimální míře, naplněno.⁵⁵

Pro zajímavost je zde možno uvést, že napříč literaturou se můžeme setkat s dalšími kritérii státnosti, které někteří autoři uvádějí jako nezbytné vlastnosti, kterými by měla entita disponovat, aby se mohla stát státem. Crawford takto uvádí například suverenitu nebo vůli a zejména způsobilost dodržovat mezinárodní právo či například určitý stupeň civilizovanosti. American Law Institute požaduje jako určitou podmínku pro uznání státu stálost entity, která značí, že naplnění státo tvorných kritérií není pouze jevem dočasným, nýbrž že entita bude schopna si vlastnosti vyžadované pro vznik státu podržet i do budoucna.⁵⁶

1.4 Problematika uznání státu

Otázka uznání státu je v rámci nauky mezinárodního práva velmi podstatná a často diskutovaná, neboť je neodmyslitelnou součástí problematiky vzniku státu. Pohled na uznání státu, jeho charakter a zejména jeho účinky, se v průběhu běhu dějin mění. Historicky starší tzv. klasická škola mezinárodního práva, která vycházela z právního pozitivismu, přiznávala institutu uznání konstitutivní účinek, avšak v dnešním mezinárodním právu panuje jak napříč praxí států, tak obecně uznávanou doktrínou, shoda, že v souvislosti se vznikem státu má uznání pouze deklaratorní účinek. Například Čepelka a Šturma ve své publikaci⁵⁷ uvádějí, že do výkladu současného mezinárodního práva je dnes již nadbytečné ve větším rozsahu zařazovat i institut uznání státu, jelikož jde o právní kategorii, která nenávratně patří do minulosti.

Toto tvrzení je ovšem mylné, jelikož zejména události posledních dvou desetiletí dokazují, že uznání státu je stále živou problematikou, kdy na pozadí mezinárodního dění dochází k vývoji pohledu na tuto problematiku, který minimálně narušuje dlouhodobě jednoznačně akceptované závěry doktríny mezinárodního práva. Aktuálnost potřeby nového pohledu na institut uznání dokazuje například snaha Palestiny o členství v OSN, vyhlášení nezávislosti Kosova⁵⁸ či zřízení zvláštního výboru při International Law Association v roce 2009, zabývající se institutem uznání/neuznání v mezinárodním právu.⁵⁹ Podnětem k současné diskuzi je zejména tzv. kolektivní uznání. Kolektivní uznání bylo rozeznáváno již v tradičním mezinárodním právu, avšak právě díky prohlubující se propojenosti mezinárodního společenství dostává v současné době na významu.

⁵⁵ MRÁZEK, Josef. Právní postavení Palestiny a otázka jejího uznání jako státu. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 8, s. 843 – 871.

⁵⁶ CRAWFORD: *The Creation of States...*, s. 90.

⁵⁷ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 54.

⁵⁸ BUREŠ, FAIX, SVAČEK. *Vznik a uznání státu...*, s. 12.

⁵⁹ Viz www.ila-hq.org

V rámci této podkapitoly bude nejprve vymezeno, co pojem uznání státu představuje, dále budou zběžně představeny rozdíly mezi konstitutivní a deklaratorní teorií uznání státu, přičemž se zde vzhledem k rozsahu práce jedná pouze o vhlad to této problematiky bez bližšího představování jednotlivých teorií. Dále bude následovat představení jednotlivých naukou rozeznávaných druhů uznání, konkrétně výslovné a konkludentní uznání, uznání *de facto* a *de iure*, individuální a kolektivní uznání. Blíže pak bude rozvedeno kolektivní uznání se zaměřením na kolektivní uznání státnosti v rámci přijetí za členský stát OSN, které nemusí státnost entity usilující o členství pouze potvrzovat, ale za určitých okolností ji může i konstituovat.⁶⁰

1.4.1 Posun v rámci pojetí institutu uznání státu

Uznání státu je tématem, ve kterém se propojuje jednak mezinárodní právo, do určité míry i právo vnitrostátní⁶¹, ale především také politika. Tento institut je velmi komplikovaný a v rámci nauky mezinárodního práva značně diskutovaný, nicméně pro potřeby této práce⁶² můžeme uvést, že v současnosti panuje shoda při všeobecném pohledu na uznání státu jako na jednostranný volní akt státu, kterým bere na vědomí existenci určité faktické či právní skutečnosti a má určité právní účinky.⁶³ Přičemž při rozhodování o uznání (či neuznání) určité entity za stát, vychází uznávající stát spíše z politické než právní stránky věci. Nicméně politický a právní aspekt uznání od sebe nemůže být oddělen⁶⁴, jelikož akt uznání státu, ač chápán převážně jako akt politický, s sebou nese významné právní následky, a to jak pro stát uznávající, tak pro entitu uznanou, která se uznáním stává nositelem určitých práv a povinností vyplývajících z mezinárodního práva.⁶⁵

Právě otázka právních následků uznání byla v minulosti příčinou velké teoretické debaty. Historicky starší pohled na uznání státu jako na akt konstitutivního charakteru vycházel zejména z teorie formulované Oppenheimem.⁶⁶ Spíše než o uznávání států v dnešním slova smyslu, by se v tradičním mezinárodním právu dalo hovořit o jejich vytváření, jelikož entita usilující o státnost

⁶⁰ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 13.

⁶¹ Například tím, že uznávající stát přiznává uznané entitě jurisdikční imunitu před vnitrostátními soudy. In: AKEHURST, Michael. A Modern Introduction to International Law. 6th edition. London: Routledge, 1993, s. 67.

⁶² Podrobněji k uznání např. TALMON, Stefan. Recognition in International Law: A Bibliography. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2000. 401 s.

⁶³ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 13. Tuto definici formuloval již Institut de Droit International v čl. I La reconnaissance des nouveaux Etats et des nouveaux gouvernements, kde stojí „uznání nového státu je volní akt, kterým jeden či více států konstatují existenci politicky organizované společnosti na určitém území, která je nezávislá na jakémkoliv jiném existujícím státu a která je schopna dodržovat závazky mezinárodního práva a skrze tento akt uznání vyjádřit vůli pokládat tuto entitu za člena mezinárodního společenství“ (překlad autora).

⁶⁴ AKEHURST: A Modern Introduction to..., s. 57.

⁶⁵ ILA. Sofia Conference (2012) Report on Recognition/Non-recognition in International Law [online]. ila-hq.org, [cit. 14. března 2018]. Dostupné na <<http://www.ila-hq.org/index.php/committees>>.

⁶⁶ „Pro každý stát, který ještě není, ale přál by si být, členem mezinárodního společenství, je uznání nezbytné. Stát je a stává se mezinárodním subjektem pouze a jenom skrze uznání.“ (překlad autora) In: OPPENHEIM, Lassa. International Law: a treatise. Vol. 1 (Peace). 3rd edition. New York and Bombay: Longmans, Green & Co., 1905, s. 134.

se nepovažovala za stát do té doby, než se na tom shodly státy již existující.⁶⁷ Na první pohled zřejmým nedostatkem tohoto přístupu je vytvoření nadřazeného postavení již existujících států, kterým je přiznáno právo rozhodovat o vzniku států nových, či naopak možnost odepírat přístup vznikajícím entitám do mezinárodního společenství. Tento přístup se tak zdá neslučitelným mimo jiné⁶⁸ se zásadou svrchované rovnosti států.⁶⁹ Dalším vytykávaným nedostatkem konstitutivní teorie je, že na základě její aplikace by vznikaly státy s jakousi částečnou subjektivitou, která by byla uplatnitelná pouze vůči státům, které se navzájem uznávají.⁷⁰ Hlavní idea konstitutivní teorie, že akt uznání vytváří mezinárodněprávní subjektivitu státu, byla postupně opouštěna a nahrazena teorií deklaratorní vzešlou z dynamických změn 20. století.

Na základě deklaratorní teorie se na uznání státu pohlíží jako na politický akt, který je nezávislý na existenci státu, jakožto subjektu mezinárodního práva.⁷¹ Vychází z předpokladu, že stát není povinen navazovat politické vztahy s jiným státem. Z toho důvodu se na uznání hledí jako na projev vůle navázat politické vztahy, přičemž tyto existují pouze mezi státy. Mezi tyto vztahy může patřit například zřízení diplomatických misí či uzavírání smluv. Akt uznání v případě deklaratorní teorie nevytváří sám o sobě žádné právní závazky, avšak může mít jisté ekonomické, sociální, či politické dopady.⁷²

Pro úplnost je na místě uvést, že v rámci teorie mezinárodního práva se můžeme setkat ještě s kombinovanou verzí deklaratorního a konstitutivního přístupu. Základy tohoto „třetího“ přístupu položil de Visscher⁷³, následován mnoha dalšími autory⁷⁴. Dal by se popsat dle slov d'Aspremonta, který uvádí, že tento přístup vychází z předpokladu, že *„uznání není ani deklaratorní, ani konstitutivní. Je to prostě politický akt, který má značné právní dopady v mezinárodních a vnitrostátních právních rádech. Tento přístup je založen na myšlence, že tento zřetelný rozpor mezi deklaratorním a konstitutivním účinkem je nedostatečný k vysvětlení komplexnosti dopadu, který uznání má na chod právních rádu. Avšak tento*

⁶⁷ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 17.

⁶⁸ Konstitutivní přístup by prakticky také znemožňoval realizaci práva na sebeurčení národů. K tomu srov. BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 18.

⁶⁹ Opinion No. 8 of the Arbitration Commission of the Peace Conference on Yugoslavia, (1992) International Legal Materials, Volume 31, 1992

⁷⁰ DUGARD, John, RAIČ, David. The Role of Recognition in the Law and Practice of Secession. In: KOHEN, Marcelo G. Secession: International Law Perspectives. New York: Cambridge University Press, 2006, s. 100.

⁷¹ CRAWFORD: The Creation of States..., s. 22.

⁷² KELSEN, Hans. Recognition in International Law: theoretical observations. American Journal of International Law, 1941, roč. 35, č. 4, s. 605-617.

⁷³ De VISSCHER, Charles. Problèmes d'interprétation judiciaire en droit international public. Paris: Éditions A. Pedone, 1963. 269 s.

⁷⁴ Např. Jean J. A. Salmon, Jean Charpentier či Joe Verhoeven.

přístup nevylučuje, že uznání má příležitostně určité deklaratorní i konstitutivní účinky (příčemž konstitutivní účinky jsou vyhrazeny pouze pro vnitrostátní právní řád.^{75,76}

Crawford k problematice účinků aktu uznání státu uvádí, že závěr musí být jasný, postavení státu je obecně nezávislé na uznání. Avšak dodává, že v praktickém fungování mezinárodního společenství se rozdíly mezi konstitutivní a deklaratorní teorií neuplatňují tolik, jak by se dalo očekávat vzhledem k protichůdným závěrům obou škol.⁷⁷ Jak je již uvedeno na začátku této podkapitoly, současné mezinárodní právo se přiklání k deklaratorním účinkům uznání, nicméně doktrína i praxe států dokazují, že se nejedná o čistě deklaratorní přístup, nýbrž zde nacházíme i jisté konstitutivní účinky aktu uznání.

Tyto konstitutivní účinky se však netýkají otázky existence uznaného státu, ale mají dopady zejména do vnitrostátního práva uznávajícího státu, a to jako projev vůle, někdy označováno i jako podmínka, k navázání plnohodnotných bilaterálních vztahů.⁷⁸ Nicméně je nezbytné mít na paměti, že samotný projev vůle navázat vzájemné vztahy, ač vyjádřený různými způsoby, nezakládá žádné právní závazky.⁷⁹ Právní závazky mohou být založeny pouze na základě uzavření konkrétních smluv.⁸⁰

1.4.2 Druhy uznání státu

Na základě výše uvedeného vzhledu do problematiky uznání států není divu, že v této oblasti často dochází k záměně pojmů, a to i v rámci doktríny. V praxi pak najdeme mnoho různých výjimek a nestandardních postupů, které ne vždy odpovídají doktríně mezinárodního práva. K tomu dochází také díky tomu, že proces uznání nově vzniknuvšího státu je plně v kompetenci jednotlivých států. Je totiž pouze na nich, zdali se vůbec, případně za jakých podmínek, jakým způsobem a v jakém časovém rozmezí, rozhodnou entitě usilující o státnost vyjádřit uznání.⁸¹ Pro objasnění používaných pojmů v souvislosti s uznáváním budou v této podkapitole představeny některé základní terminologické pojmy.

Terminologie užívaná v rámci oficiální komunikace a deklarací není jednotná, můžeme se setkat se všemi níže uvedenými druhy uznání. Nicméně jak připomíná Brownlie, pojem „uznání“

⁷⁵ Překlad autora.

⁷⁶ I.L.A. Sofia Conference (2012) Report on Recognition/Non-recognition in International Law [online]. ila-hq.org [cit. 14. března 2018]. Dostupné na <<http://www.ila-hq.org/index.php/committees>>.

⁷⁷ CRAWFORD: The Creation of States..., s. 28.

⁷⁸ BROWNLIE: Principles of Public International Law..., s. 89.

⁷⁹ V tomto kontextu je myšleno, že samotný projev vůle navázat vzájemné vztahy, tedy akt uznání státu, nezakládá žádné konkrétní smluvní závazky. Pokud stát uzná určitou entitu jako stát, vstupuje s ním společně do obecného mezinárodního práva, a tím vzniká uznávajícímu státu řada závazků vůči uznávané entitě, jako například poskytování výsad a imunit představitelů uznaného státu na svém území a další.

⁸⁰ KELSEN: Recognition..., s. 605 - 617.

⁸¹ BORCHARD, Edwin. Recognition and Non-recognition. The American Journal of International Law, 1942, roč. 36, č. 1, s. 108 – 111.

není termínem s přesně definovaným významem, proto může mít uznání státu podobu i určité dohody či deklarace s úmyslem zahájit diplomatické vztahy, či pouhého blahopřání k získání nezávislosti, kde výslovné uvedení pojmu „uznání“ může absentovat.⁸²

Vzhledem k tomu, že uznání státu je akt především politicky motivovaný, bývá hojně užíván jako nástroj na poli mezinárodní politiky. V rámci nauky můžeme rozlišovat například uplatňování doktríny neuznání (non-recognition doctrine), natažené uznání (prolonged recognition), podmíněné uznání (conditional recognition), ale také uspěchané uznání (hasty recognition), předčasné uznání (premature recognition), nebo naopak neuměřeně oddálované uznání (delayed recognition). Tato problematika však spíše spadá do oblasti politologie a mezinárodních vztahů, proto se jí pro účely této práce nebude autor zabývat.⁸³ Je však důležité uvést, že uznání státnosti, ač jako akt politický, je ve své podstatě aktem neodvolatelným, na čemž je nezbytné trvat, aby se zabránilo jeho politickému zneužívání a z toho vyplývající nejistotě v mezinárodních vztazích.⁸⁴

Přestože neexistuje žádná předepsaná univerzální forma pro uznání/neuznání státnosti, nejběžnějším způsobem uznání jako volního aktu uznávajícího státu je *explicitní (přímé) vyjádření*. Toto vyjádření může být učiněno jednostranně pomocí veřejného prohlášení či písemné deklarace, nebo bilaterálně skrze výměnu oficiálních nót mezi vládou uznávajícího státu a státem uznávaným. V některých případech však můžeme dovozovat akt uznání i z chování státu, které pouze nepřímo implikuje uznání státnosti, v takovém případě hovoříme o *implicitním (nepřímém) uznání*.⁸⁵

Implicitní forma uznání byla spíše v minulosti pomyslnou noční můrou pro diplomaty, kteří se obávali, aby se v rámci svého vystupování neúmyslně nedopustili implicitního uznání.⁸⁶ Avšak státy si jsou vědomy možných důsledků svého vystupování v rámci mezinárodního společenství, a proto zpravidla výslovně uvádějí, že jejich úkony se nepovažují za akt uznání, případně přímo vyjádří, že danou entitu za stát neuznávají.⁸⁷ V takovém případě je zřejmé, že zde není vůle uznávajícího státu projevit uznání státnosti. Pokud bychom přistoupili k opačnému tvrzení, že lze

⁸² BROWNLIE: Principles of Public International Law..., s. 89.

⁸³ Pro podrobnější informace srov. např. PETERSON, M.J. Political Use of Recognition: The Influence of the International System. World Politics, 1982, roč. 34, č. 3, s. 324 - 352, YAMALI, Nurullah. What is meant by state recognition in international law. General directorate of international law and foreign affairs, Ministry of Justice, Turkey, 2009, s. 10.

⁸⁴ MARSHALL BROWN, Philip. The Recognition of New States and New Governments. The American Journal of International Law, 1936, roč. 30, č. 4, s. 689 - 694.

⁸⁵ AKEHURST: A Modern Introduction to..., s. 66.

⁸⁶ Tamtéž, s. 66.

⁸⁷ S takovýmto postupem vůči Palestině jsme se mohli setkat zejména na poli OSN v rámci vyjádření zástupců států při hlasování o vstupu Palestiny do OSN. Jednotlivá stanoviska jsou uvedena v dokumentu UN GA/11317 [online]. un.org [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11317.doc.htm>>.

projevit uznání omylem, či neúmyslně, byl by takovýto přístup v přímém rozporu s charakterem a relevancí uznání v mezinárodním právu.⁸⁸

Lauterpacht k implicitnímu uznání uvádí, že jej lze vyvozovat pouze z uzavření bilaterální smlouvy, která plně upravuje vztahy mezi dvěma státy, případně z formálního zahájení diplomatických vztahů a pravděpodobně také z udělení konzulárního exequatur.⁸⁹ Za nepřímé uznání státnosti také můžeme považovat hlasování pro přijetí za člena mezinárodní organizace, kterému se bude autor věnovat níže. Avšak pouhý fakt, že dva státy jsou signatáři stejné multilaterální smlouvy či se účastní stejné mezinárodní konference, nepřímé uznání nezakládá.⁹⁰

V případě výměny diplomatických zástupců se jedná pravděpodobně o nejzřejmější akt implicitního uznání státnosti. Dle Chena⁹¹ není možné, aby si státy vzájemně vyměňovaly diplomatické zástupce bez toho, aniž by navzájem předpokládaly svojí existenci. Dále však uvádí, že oproti tomu na udělení konzulárního exequatur se ne vždy nutně hledí jako na akt uznání státnosti. K tomu poukazuje na právní řád Spojených států amerických, kde lze najít ustanovení, které přímo uvádí, že Spojené státy mohou mít konzulární zastoupení i v zemích, které nebyly Spojenými státy uznány. Chen však problematiku konzulárního exequatur uzavírá s tím⁹², že většinový názor podpořený navíc bohatou praxí států vede neomylně k závěru, že přijetí či udělení konzulárního exequatur se považuje za implicitní uznání státnosti.⁹³

V případě Palestiny je však třeba pohlížet na navazované diplomatické styky poněkud odlišně než na standardní mezistátní diplomatické styky. Základním rozlišujícím prvkem je především název zřizovaných misí na území přijímajícího a vysílajícího státu, přičemž oficiální označení zastupitelského úřadu musí být vždy odsouhlaseno státem, na jehož území se zastupitelský úřad nachází. Zatímco Palestina zřizuje velvyslanectví, státy na území PA zřizují různě pojmenované zastupitelské úřady.⁹⁴ Příkladem může být, že v Praze bylo zřízeno Stále zastoupení OOP již v roce 1981, které bylo následně v roce 1983 povýšeno na diplomatickou misi. Od roku 1988 se pak diplomatické zastoupení PA v ČR nazývá Velvyslanectví státu Palestina.⁹⁵ Od července roku 2002 je zřízeno diplomatické zastoupení ČR při PA⁹⁶, a to Styčný úřad České republiky

⁸⁸ VIDMAR, Jure. Palestine and the Conceptual Problem of Implicit Statehood. *Chinese Journal of International Law*, 2013, roč. 12, č. 1, s. 19 - 41.

⁸⁹ LAUTERPACHT, Hersch. *Recognition in International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 1947, s. 406.

⁹⁰ YAMALI, Nurullah. What is meant by state recognition in international law. General directorate of international law and foreign affairs, Ministry of Justice, Turkey, 2009, s. 10.

⁹¹ CHEN, Ti-Chiang. *International Law of Recognition*. London: Steven and Sons, 1951, s. 196.

⁹² Tamtéž, s. 198 - 200.

⁹³ Stejný závěr ostatně vyplývá i ze samotného znění článku 2 Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích, kde se hovoří o vzájemné dohodě mezi státy.

⁹⁴ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: *Vznik a uznání státu...*, s. 49.

⁹⁵ Palestinská ambasáda proslulá výbuchem otevřela své dveře [online]. *ceskatelevize.cz*, 15. února 2014 [cit. 15. března 2018]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1048012-palestinska-ambasada-proslula-vybuchem-otevrela-sve-dvere>>.

⁹⁶ ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 273.

v Ramalláhu.⁹⁷ Tato praxe států ukazuje, že diplomatické vztahy ještě nedosáhly úrovně „klasických“ mezistátních diplomatických vztahů. Rozdílné zacházení vůči Palestině a zejména chybějící reciprocita při zřizování zastupitelských úřadů tak určitým způsobem ukazuje na stále ještě omezenou státnost Palestiny.⁹⁸

Jedním z nejvíce zaměňovaných pojmů, co se týče druhů uznání, je uznání *de facto* a *de iure*. Institut de Droit International⁹⁹ ve své rezoluci z roku 1936 rozdíl mezi těmito druhy popsal tak, že „uznání je buď definitivní a kompletní (*de iure*), nebo provizorní a omezené na některé právní vztahy (*de facto*).“¹⁰⁰ S tímto rozlišením se setkáváme spíše v rámci uznávání vlád, což je také pojem rozeznávaný v mezinárodním právu¹⁰¹, nicméně v současné době tento aspekt nepředstavuje pro PA na cestě za plnohodnotnou státností výrazný problém, proto se touto problematikou tato práce blíže nezabývá.¹⁰²

Pouze pro seznámení se s těmito pojmy lze uvést, že uznání *de iure* je víceméně shodně používáno pro pojem uznání státu, tak jak je popisován výše, avšak pojem uznání *de facto* je občas používán rozdílně. Pojem uznání *de facto* je často užíván v souvislosti s uznáním *de facto* vlád¹⁰³, kdy je uznání *de facto* využíváno jako politický nástroj, jakési provizorní uznání, které přichází na řadu, když má uznávající stát buď pochybnosti o stabilitě nově vzešlé *de facto* vlády či strach z popuzení padlého režimu, případně mateřského státu např. při secesi. Takovéto uznání ponechává uznávajícímu státu případný manévrovací prostor pro reakci na potencionální budoucí změnu režimu nebo na navrácení poměrů do původního stavu.¹⁰⁴

K uzavření této problematiky lze uvést, že i přestože lze nalézt v oblasti politiky a diplomacie jisté výhody rozlišování termínů uznání *de iure* a *de facto*, právní důsledky *de facto* a *de iure* uznání státu jsou však v podstatě stejné bez ohledu na označení daného aktu.¹⁰⁵ Navíc s přihlédnutím k výše uvedenému závěru, že současné mezinárodní právo přiznává aktu uznání deklaratorní účinky, tedy

⁹⁷ Styčný úřad je diplomatická mise, kterou vede diplomat s nižší diplomatickou hodností, nikoliv velvyslanec, jedná se tak o nižší úroveň diplomatických vztahů. V praxi obvykle plní funkci určité pobočky, reprezentace některého velvyslanectví, obvykle z nejbližší země. In: GULLOVÁ, Soňa. Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol. 3., doplněné a přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 192.

⁹⁸ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 49.

⁹⁹ Článek 3 rezoluce La reconnaissance des nouveaux Etats et des nouveaux gouvernements z roku 1936.

¹⁰⁰ Shodně např. KELSEN: Recognition..., s. 605 - 617.

¹⁰¹ Blíže k pojmu uznání vlády viz. např. AKEHURST: A Modern Introduction to..., s. 57 - 69.

¹⁰² V souvislosti s pojmem uznání vlády v rámci Palestiny jsme se mohli setkat zejména v minulosti, kdy členové mezinárodního společenství nechtěli uznat vládu OOP či jiných politických sdružení reprezentujících Palestinu, jelikož je považovali za teroristické skupiny.

¹⁰³ S uznáním *de facto* v rámci uznání státu jsme se historicky mohli setkat spíše výjimečně, nicméně takové případy také existují, jako např. případ Indonésie v boji za nezávislost v letech 1945-49. In: AKEHURST: A Modern Introduction to..., s. 64.

¹⁰⁴ BRIGGS, Herbert W. De Facto and De Jure Recognition: The Arantzazu Mendi. The American Journal of International Law, 1939, roč. 33, č. 4, s. 689 - 699.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 692.

pouhé konstatování již existujícího faktu, je v dnešním mezinárodním právu rozlišování pojmu uznání státu na *de facto* a *de iure* irelevantní.

Uznání jako jednostranný projev vůle státu může být učiněn buď individuálně či kolektivně - společně s ostatními státy. Na tomto základě se rozlišuje označení uznání státu na *individuální* a *kolektivní*.¹⁰⁶ Kolektivní uznání může být vyjádřeno například skrze společnou deklaraci skupiny států, či umožnění nově vzniknutému státu stát se stranou multilaterální smlouvy politického charakteru, jako jsou například mírové dohody. Dalším způsobem vyjádření kolektivního uznání může být skrze přijetí entity usilující o státnost do mezinárodní organizace, jelikož většina mezinárodních organizací přijímá za své členy právě a pouze státy.¹⁰⁷ Velmi diskutovaným je pak zejména proces přijetí za člena OSN. Pro souvislost kolektivního uznání s tématem této práce budou následující řádky věnovány podrobnějšímu vhledu do této problematiky.

1.4.3 Kolektivní uznání v kontextu přijetí za člena mezinárodní organizace

Ačkoliv akt uznání státnosti záleží primárně na projevu vůle každého státu samostatně, je v současné mezinárodní praxi zřejmá tendence přistupovat k aktu uznání kolektivním způsobem. Kolektivní uznání v rámci společné deklarace států¹⁰⁸ či při uzavírání multilaterální mírové dohody patří spíše do minulosti. V současnosti je aktuálním a častým tématem debat kolektivní uznání na pozadí přijetí za člena mezinárodní organizace. Přičemž právě na příkladu Palestiny a její činnosti v posledních letech můžeme spatřovat vehementní snahu o přijetí do rozličných mezinárodních organizací, především pak snahu o vstoupení do OSN. Postup Palestiny na poli mezinárodních organizací bude blíže analyzován v kapitole následující. Na tomto místě si rozebereme pohled současného mezinárodního práva na charakter a účinky přijetí za člena mezinárodní organizace.

Při přijímání za člena mezinárodní organizace, jejíž členové mohou být pouze státy, se entita usilující o státnost poprvé setkává s kolektivním hodnocením ze strany členů organizace, zda splňuje základní podmínku pro členství v organizaci, tedy zda entita je státem či nikoliv. S rozhodnutím o přijetí za člena mezinárodní organizace se pojí řada otázek. V kontextu problematiky vzniku státu je první takovou otázkou, zda je možné přisuzovat rozhodnutí o přijetí za člena jakožto vnitroorganizačnímu aktu organizace jakékoliv externí právní účinky. S tím se nerozlučně pojí otázka druhá, a to, zda má rozhodnutí o přijetí za člena charakter uznání státu

¹⁰⁶ INTERNATIONAL LAW COMMISSION (CEDEÑO, Victor Rodríguez, Special Rapporteur). Sixth report on unilateral acts of States, A/CN.4/534, 2003, 17 s.

¹⁰⁷ BROWNLIE: Principles of Public International Law..., s. 89.

¹⁰⁸ Jako např. deklarace uzavřené v rámci Spojenecké kontrolní rady po první světové válce.

v současném pojetí mezinárodního práva a pokud ano, jaké účinky toto uznání má – konstitutivní, či deklaratorní.¹⁰⁹

Pokud bychom měli konkretizovat tyto otázky na situaci Palestiny, je potřeba se dále ptát, jaké účinky by mělo přijetí Palestiny za členský stát OSN? Vyvolávalo by takové přijetí účinky i mimo rámec samotné OSN anebo pouze uvnitř této organizace? Změnila se situace Palestiny po přiznání postavení nečlenského pozorovatelského státu při OSN?¹¹⁰ Dále pak také vyvstávají otázky, jaký charakter má přijetí Palestiny za člena jiných mezinárodních organizací, jako je například Liga arabských států, UNESCO či dalších? Nejprve je nutné si odpovědět na první položenou otázku ohledně účinků rozhodnutí o přijetí, jelikož její rozuzlení je pro právní postavení Palestiny klíčové. V případě, že by přijetí za člena mezinárodní organizace vyvolávalo účinky jenom uvnitř této organizace, byl by účinek rozhodnutí o přijetí omezený na vztahy pouze mezi členy této organizace. Entita usilující o státnost by pak dosáhla jakési partikulární mezinárodněprávní subjektivity, které by se mohla dovolávat pouze na poli mezinárodní organizace, jejíž by byla členem. Takovýto závěr by pro postavení Palestiny znamenal, že členství v kterékoliv mezinárodní organizaci je vlastně nepodstatné na její cestě za získáním plnohodnotné státnosti.¹¹¹

Avšak na chování států v rámci mezinárodních organizací není možné nahlížet jako na právně izolované vystupování bez jakýchkoliv externích účinků. Příkladem může být postavení členů Ligy arabských států, které je Palestina již dlouhodobě členem. Bylo by obtížné představit si situaci, kdy by členský stát Ligy arabských států, hlasoval proti přijetí Palestiny do OSN s odůvodněním, že státem není.¹¹² Dle Faixe by takovýto postup představoval *venire contra factum proprium*, a tím porušení zásady dobré víry.¹¹³ Takový závěr lze samozřejmě analogicky aplikovat i na ostatní mezinárodní organizace a jejich členské státy. Z výše uvedeného lze vyvodit, že účinky rozhodnutí o přijetí za člena mezinárodní organizace nemají pouze vnitroorganizační účinky, nýbrž lze tomuto aktu přiznat i účinky externí, právě díky nemožnosti namítat nedostatek státnosti z důvodu zásady dobré víry.

U regionálních mezinárodních organizací je však tento externí účinek mizivý¹¹⁴, respektive působí pouze vůči členským státům této organizace a nelze ho uplatňovat i vůči třetím státům. Tak

¹⁰⁹ Podrobněji k charakteru rozhodnutí o přijetí za člena mezinárodní organizace viz BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 23-38.

¹¹⁰ Rezoluce Valného shromáždění OSN A/Res/67/19 ze dne 4. prosince 2012

¹¹¹ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 25.

¹¹² Tamtéž, s. 25.

¹¹³ Tamtéž, s. 26.

¹¹⁴ Je tomu tak vzhledem k povaze mezinárodní subjektivity, kterou disponují. Teorie rozlišuje mezi subjektivní mezinárodní subjektivitou, která vychází z partikulárního mezinárodního práva, a objektivní mezinárodní subjektivitou, která vychází z obecného mezinárodního práva. Situace je však jiná v případě OSN, jak bude popsáno níže, jelikož OSN oproti regionálním mezinárodním organizacím disponuje objektivní mezinárodní subjektivitou. K tomu srov. Mezinárodní soudní dvůr: Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations, Advisory opinion, 1949, 36 s.

můžeme shledat i v případě členství Palestiny v Lize arabských států, které i přes svůj dlouhodobý charakter nevedlo k přehodnocení obecného pohledu na její právní postavení. Ovšem v případě OSN je situace jiná. V rámci rozhodnutí o přijetí za člena OSN již můžeme hovořit o externích účincích tohoto aktu, možná dokonce i o účincích *erga omnes*, a to díky univerzálnímu charakteru OSN¹¹⁵ danému zejména šíří členské základny a rozsahem agendy, kterou se zabývá.¹¹⁶

Nicméně přijetí za člena do mezinárodních organizací, které sice nevyvolává účinky vůči třetím státům, ale není pro entitu usilující o státnost zcela bez významu. Základním požadavkem pro přijetí nebo pro přistoupení k mezinárodním smlouvám, jejichž signatáři mohou být jen státy, je právě podmínka být státem. Proto přistoupení do mezinárodní organizace, či přistoupení k mezinárodní smlouvě může u entit usilujících o státnost sloužit jako důkaz či potvrzení státnosti. Například členstvím v UNESCO se Palestina připojuje ke společnosti, která je formálně otevřená pouze státům, a je jí tím přiznána způsobilost uzavírat mezinárodní smlouvy na stejné úrovni, kterou disponují státy. Nelze však činit závěry, že se v mezinárodních organizacích nacházejí pouze státy, o jejichž státnosti není pochyb, či jejichž státnost není v určitých aspektech sporná. Vzhledem k tomu, že hlasování o přijetí nového člena je především politicky motivované, můžeme se setkat mezi členy mezinárodních organizací i s entitami, které státy nejsou nebo jejichž státnost je přinejmenším problematická.¹¹⁷

V odpověď na otázku druhou položenou v úvodu této podkapitoly, lze i s ohledem na již výše uvedené¹¹⁸ konstatovat, že dle převažujícího názoru v rámci doktríny současného mezinárodního práva se pohlíží na rozhodnutí o přijetí za člena mezinárodní organizace jako na implicitní kolektivní uznání státnosti, a to s deklaratorním účinkem. To znamená, že entita při vstupu do mezinárodní organizace již je státem a přijetí za člena její státnost jenom potvrzuje.¹¹⁹ S takovýmto závěrem je zajisté možné se ztotožnit, pokud nový stát vznikne například v rámci secese se souhlasem předcházejícího územního suveréna a o jeho státnosti není pochyb.¹²⁰ Avšak na čistě deklaratorních účincích rozhodnutí o přijetí za člena mezinárodní organizace nelze bezmezně trvat.¹²¹

¹¹⁵ Mezinárodní soudní dvůr: *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations*, Advisory opinion, 1949, 36 s.

¹¹⁶ BUREŠ, FAIX, SVACEK: *Vznik a uznání státu...*, str. 26 - 28.

¹¹⁷ Ač členství těchto „sporných“ států mělo různé důvody, mohli jsme se v historii setkat s několika případy, kdy členství určitého státu v OSN bylo problematické. Jako tomu bylo například v případě Běloruska a Ukrajiny, které v OSN vystupovaly samostatně, ačkoliv v té době byly oficiálně členy Sovětského svazu. Dalším příkladem pak může být Socialistická federativní republika Jugoslávie, která zůstala členem OSN skoro dekádu po jejím oficiálním zániku. Blíže viz VIDMAR: *Palestine and the Conceptual...*, s. 35 - 37.

¹¹⁸ Kolektivní uznání viz podkapitola 1.3.2 Druhy uznání státu.

¹¹⁹ V tomto smyslu se vyjádřil i např. Obvodní soud v Haagu ve svém nálezu ze dne 21. února 1980, *Democratic Republic of East Timor et al. v. State of the Netherlands*, (1992) 87 ILR 73, s. 74.

¹²⁰ Jak se stalo například v případě Jižního Súdánu, Východního Timoru či Černé hory.

¹²¹ VIDMAR, *Jure. Explaining the Legal Effects of Recognition*. *International and Comparative Law Quarterly*, 2012, roč. 61, č. 2, s. 2 - 30.

Právě tolik diskutované přijetí za člena OSN může zásadně ovlivnit právní postavení entity ucházející se o státnost, a to tím, že podstatně ovlivní pohled na aplikaci a pochopení montevideských kritérií. Takové vyjádření kolektivního uznání může v určitých případech do jisté míry vyvážit zbývající nedostatky chybějící pro naplnění státo tvorných kritérií, a tím ve svém důsledku působit konstitutivně. Na druhou stranu, vyjádření kolektivního neuznání v podobě zamítnutí žádosti o členství v OSN¹²², může zamezit efektivnímu naplnění státo tvorných kritérií, zejména naplnění kritéria čtvrtého – způsobilosti vstupovat do mezinárodních vztahů. O konstitutivním účinku přijetí ze člena mezinárodní organizace je však možné hovořit pouze v případě OSN, a to i přes to, že OSN obecně nedisponuje kompetencí uznávat státy. Postavení OSN je však odlišné vzhledem k šíři její členské základny, díky které ji můžeme považovat za univerzální mezinárodní organizaci.¹²³

Výsadní postavení OSN a její důležitou roli při vzniku nových států potvrdil ve svém rozhodnutí i MSD ve sporu Bosny a Hercegoviny proti Jugoslávii.¹²⁴ Ač jsou rozhodnutí MSD právně závazná pouze pro strany sporu, postoj MSD k členství v OSN je zřejmý. Členství v OSN je přesvědčivým důkazem státnosti Bosny a Hercegoviny. V tomto případě došlo k výše zmiňovanému ovlivnění pohledu na aplikaci montevideských kritérií, kdy jako důsledek vstupu Bosny a Hercegoviny do OSN došlo ke kompenzaci pochybností o její státnosti, a to přes námítky bývalého územního suveréna. Toto významné postavení OSN potvrzuje i Dugard, který tvrdí, že „OSN se z praktických důvodů stalo kolektivním arbitrem státnosti skrze proces přijímání a neuznávání.“¹²⁵

Nicméně je nezbytné mít na paměti, že příklonění se k závěru, že kolektivní uznání státnosti vyjádřené přijetím za člena OSN může v určitých případech vyvolávat konstitutivní účinky, neznamená, že zároveň popíráme existenci států, které takto uznány nebyly. Je nutné od sebe odlišovat jednotlivé způsoby vzniku států a konkrétní geopolitické okolnosti doprovázející vznik státu. Pokud se podíváme na již zmiňované případy vzniku Východního Timoru, Jižního Súdánu či Černé hory, ke kterým došlo se souhlasem předchozího územního suveréna, můžeme zajisté dojít k závěru, že přijetí za člena OSN mělo pouze deklaratorní charakter. Naproti tomu nepopíratelně odlišný charakter má přijetí za člena OSN v situaci, kdy dojde ke vzniku státu skrze jednostranné vyhlášení nezávislosti¹²⁶, to znamená, že nově vzniknuvší entita je v konfliktu

¹²² Ke kterému došlo v rámci historie OSN opakovaně, například zamítnutí žádosti o členství Severokyperské turecké republiky.

¹²³ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 34 - 35.

¹²⁴ Mezinárodní soudní dvůr: Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Preliminary Objections, Judgment, I. C. J. Reports 1996, 595 s.

¹²⁵ DUGARD, John. Recognition and the United Nations. The American Journal of International Law, 1988, roč. 82, č. 2, s. 391 – 394.

¹²⁶ Jako je tomu například v případě Kosova.

s územním suverénem, od kterého se snaží oddělit.¹²⁷ Úspěch jednostranného odtržení závisí zejména na reakci mezinárodního společenství. Pokud pak v takové situaci dojde k přijetí za člena OSN, lze hovořit o konstitutivních účincích přijetí za člena mezinárodní organizace.¹²⁸

Dle Dugarda má tvrzení, že přijetí za člena OSN potvrzuje, v určitých případech pak i konstituuje existenci státu, významný vliv na spor mezi deklaratorní a konstitutivní teorií, jelikož napomáhá odstranit největší nedostatky obou těchto přístupů. Pokud všechny členské státy OSN uznávají navzájem svojí existenci a státnost¹²⁹, nemůže již nadále docházet k situaci, že entita je státem pouze pro některé státy a pro některé státy naopak není, což je jeden z hlavních kritizovaných nedostatků konstitutivního přístupu. Zároveň pak kolektivní uznání ve formě přijetí za člena OSN řeší dle Dugarda otázku, kolik států je potřeba pro realizaci konstitutivního účinku. Navíc je v rámci OSN nahrazeno svévolné a čistě subjektivní rozhodnutí jednotlivých států rozhodnutím kolektivním.¹³⁰

At' už je účinek přijetí za člena do OSN v daném případě konstitutivní či deklaratorní, výsledek bude pro všechny členské státy vždy stejný. Při přijetí nového člena ho všechny členské státy implicitně uznávají za stát. Přičemž námitku nedostatku státnosti nemohou namítat ani ti členové, kteří se hlasování nezúčastnili, hlasovali proti přijetí, či dokonce odmítají uznání nově přijatého člena.¹³¹ Toto je důsledek charakteru rozhodnutí o přijetí za člena OSN, který je aktem mezinárodní organizace jakožto jednoho celku a samostatného právního subjektu, a ne souborem rozhodnutí jednotlivých států.¹³² Vzhledem k povaze OSN nelze již nadále zpochybňovat státnost entity přijaté za plnohodnotného člena. Avšak kolektivní uznání nenahrazuje uznání bilaterální, které stále zůstává politicky motivovaným aktem, který je nezbytný pro navázání užších vztahů mezi státy, čímž může být například navázání plnohodnotných diplomatických styků, uzavírání bilaterálních mezistátních smluv a podobně.¹³³

K jinému závěru však dojdeme v případě přiznání statusu nečlenského pozorovatelského státu při OSN¹³⁴, který byl Palestině udělen rezolucí VS 67/19.¹³⁵ Entita s tímto statutem nevstupuje do smluvního vztahu s členskými státy OSN a nezískává plnohodnotné členství v OSN. Status nečlenských pozorovatelských států není upraven Chartou OSN, nýbrž se vyvinul až praxí.

¹²⁷ VIDMAR: Explaining the Legal..., s. 28 - 30.

¹²⁸ Shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu Kanady ze dne 20. srpna 1998, Reference re Secession of Quebec (1998) 2 SCR 21, ods. 155.

¹²⁹ S výše zmiňovanou výjimkou Izraele.

¹³⁰ DUGARD, John, RAIĆ, David. The Role of Recognition in the Law and Practice of Secession. In: KOHEN, Marcelo G. Secession: International Law Perspectives. New York: Cambridge University Press, 2006, s. 100.

¹³¹ INTERNATIONAL LAW COMMISSION (CEDENŐ, Victor Rodríguez, Special Rapporteur). Sixth report on unilateral acts of States, A/CN.4/534, 2003, 17 s.

¹³² BUREŠ, FAIX, SVÁČEK: Vznik a uznání státu..., s. 36.

¹³³ Tamtéž, str. 37.

¹³⁴ Blíže k problematice nečlenských pozorovatelských entit viz CRAWFORD: The Creation of States..., s. 193 - 195.

¹³⁵ Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/67/19 ze dne 4. prosince 2012

O přiznání tohoto postavení rozhoduje VS rezolucí, což není formálně právně závazný instrument. Na rozdíl od plnohodnotného členství, které je přiznáváno pouze a jenom státům¹³⁶, jsme se mohli v historii několikrát setkat se situací, kdy postavení nečlenského pozorovatelského státu bylo přiznáno i entitám, jejichž státnost byla v dané době přinejmenším zpochybňována.¹³⁷

Dle Crawforda je smyslem postavení nečlenského pozorovatelského státu u OSN zejména kooperace OSN s určitými entitami, které státy nejsou či je jejich právní postavení nejasné.¹³⁸ Nelze tedy rozhodnutí o přiznání statusu nečlenského pozorovatelského státu OSN přisuzovat účinky implicitního kolektivního uznání státnosti, jako je tomu v případě přijetí za plnohodnotného člena. Navíc v případě Palestiny se celá řada států v rámci hlasování o jejím přijetí za nečlenský pozorovatelský stát OSN výslovně vyjádřila, že jejich hlas ve prospěch Palestiny nemá charakter uznání státu.¹³⁹

1.4.4 Shrnutí problematiky uznání státu

Jak je možno vidět v této podkapitole, pohled na uznání státu je stále živou problematikou a dosud na ni nepanuje jednotný názor. Dnes už se přijetí za člena mezinárodní organizace nepopíratelně řadí mezi jednu z forem vyjádření kolektivního uznání státnosti přijímané entity. Vzhledem k čím dál prohlubující se integraci mezinárodního společenství na poli mezinárodních organizací lze očekávat, že právě kolektivnímu uznání ve formě přijetí za člena mezinárodní organizace a jeho účinkům se bude doktrína i nadále zabývat.

Účinky rozhodnutí o přijetí za člena mezinárodní organizace je potřeba rozlišovat dle jednotlivých geopolitických situací, způsobu vzniku státu a vlastnostem entity hlásící se o členství. V případě přijetí entity za člena mezinárodní organizace, jejíž členové mohou být pouze státy, je takovéto přijetí potvrzením či důkazem státnosti této entity. Pokud však přijatá entita státem není nebo jsou o její státnosti pochybnosti, potom účinky přijetí za člena působí pouze mezi členy této organizace bez možnosti přiřknout tomuto aktu jakékoliv externí právní účinky.

O jinou situaci se však jedná v případě OSN, která se díky širší své členské základny a rozmanitosti agendy, kterou se zabývá, dá považovat za univerzální mezinárodní organizaci. Entitám přijatým za plnohodnotné členy OSN již nelze odepírat postavení státu, a to i mimo rámec

¹³⁶ Mimo výjimky v podobě Ukrajiny, Běloruska či Jugoslávské socialistické federativní republiky, což bylo odůvodněno zejména politickými důvody.

¹³⁷ Příkladem může být Rakousko, které se stalo nečlenským pozorovatelským státem v roce 1952, ale plnohodnotným členem se stalo až v roce 1955, kdy došlo k obnovení jeho státnosti skrze uzavření smlouvy se spojenci a vyhlášení druhá Rakouská republika. Obdobně také Bangladéš, který se stal nečlenským pozorovatelským státem v roce 1973, ale k přijetí za plnohodnotného člena došlo až v roce 1974, kdy došlo k jeho uznání ze strany Pákistánu. In: VIDMAR: Palestine and the Conceptual..., s. 25.

¹³⁸ CRAWFORD: The Creation of States..., s. 193.

¹³⁹ UN GA/11317, dostupný online na <<http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11317.doc.htm>>.

OSN, čímž lze u rozhodnutí o přijetí za člena OSN shledat i externí právní účinky. Nicméně ke stejnému závěru nelze dojít v rámci přijetí entity za nečlenský pozorovatelský stát. Dále je pak s ohledem na výše uvedené nutné relativizovat pouhý deklaratorní účinek kolektivního uznání v rámci přijetí za plnohodnotného člena OSN. V situacích, kdy je státnost nově vzniklé entity nejasná, zejména v případech jednostranného vyhlášení nezávislosti, může kolektivní uznání působit i státoporně, a to tím, že vyrovná zbývající nedostatky chybějící pro naplnění státoporných kritérií.

2 Palestina jako stát a projevy její státnosti

V této kapitole budou autorem nejprve přiblíženy historické etapy vzniku Palestiny v kontextu historických a právních okolností vzniku státu Izrael, jelikož otázky palestinské státnosti a vzniku Palestiny jako státu nelze posuzovat odtrženě od okolností vzniku státu Izrael. Dále autor uvede, v jaké fázi cesty k plnohodnotné státnosti se dnes Palestina nachází a jakým problémům s tím spojeným musí čelit. V další části této kapitoly autor analyzuje kroky PA na poli mezinárodních organizací se zaměřením na vývoj palestinského členství v UNESCO, postupné přijetí jurisdikce MTS a na vývoj pozice Palestiny v OSN.

2.1 Historické etapy vzniku Palestiny

Počátky dnešní Palestiny se datují do období konce první světové války a s tím spojeným rozpadem Osmanské říše, jejíž byla Palestina až do roku 1917 nedílnou součástí. Právě v roce 1917 území Palestiny obsadily britské jednotky, a mimo jiné se také proto o území Palestiny rozhodovalo v rámci poválečných mírových dohod. Jedno z možných řešení, jak se vypořádat s rozpadem Osmanské říše nabízel článek 22 Paktu Společnosti národů¹⁴⁰, ve kterém stojí, že „určitá teritoria oddělená z Osmanské říše by mohla být „provizorně uznána“ za nezávislé národy, kterým by bylo skrze Mandáty poskytnuto administrativní poradenství a pomoc do té doby, než by se byly schopny o sebe samostatně postarat.“¹⁴¹. Toto řešení se jevílo jako nejlepší možné, a proto 24. července 1922 Společnost národů přidělila Palestinu Velké Británii jako tzv. A-Mandát.¹⁴²

Na základě zvláštního pověření Společnosti národů mohla Británie rozdělit přidělené území na dvě části. Britské mandátní území Palestina, jak byl tento útvar oficiálně nazýván, bylo proto rozděleno na Palestinu a tzv. Zajordánsko. K tomuto rozdělení došlo zejména proto, aby se realizace tzv. Balfourovy deklaráce¹⁴³ omezila pouze na západní část přiděleného území, tedy Palestinu.¹⁴⁴ Zejména kvůli přijetí Balfourovy deklaráce za jakýsi stavební kámen Britského mandátu Palestina, dochází již od jeho vzniku k hojné migraci do Palestiny, která již v těchto dobách představovala úsvit nového židovského státu. S migrací ale dochází také k prvním

¹⁴⁰ Pakt Společnosti národů z 28. června 1919.

¹⁴¹ Překlad autora.

¹⁴² A-Mandát znamená, že mandátní mocnost je pověřena ke správě země jen do chvíle, než spravovaná země bude schopna sama převzít vládu nad svým územím. In TERNER, Erich. Dějiny státu Izrael. 1. vydání. Pardubice: KORA, 1991, s. 52.

¹⁴³ Balfourova deklaráce je vyjádření postoje britské vlády Jejího veličenstva učiněné ministrem zahraničních věcí A. Balfourem v roce 1917 k otázce vytvoření národní domoviny pro Židovský národ na území, která po první světové válce ztratila Osmanská říše. Text deklaroval přesvědčení britské vlády zřídit v Palestině národní domovinu pro Židy a zároveň garantoval zachování práv ostatních národních a náboženských komunit v regionu. Pro bližší analýzu Balfourovy deklaráce např. STEIN, Leonard. The Balfour Declaration. 1. vydání. New York: Simon & Schuster, 1961, 696 s.

¹⁴⁴ CRAWFORD: The Creation of States..., s. 423.

nepokojům mezi židovským a arabským obyvatelstvem v oblasti. Nicméně vznikají také základy pro administrativní uspořádání dnešního Izraele, který při svém vzniku přebral některé mandátní instituce, právní systém, ale i politické strany vzniklé za trvání mandátu.

V souladu s myšlenkou vyjádřenou v článku 22 Paktu Společnosti národů se jako první osamostatňuje, a tím pádem vyčleňuje z mandátu, Jordánsko. Právo na sebeurčení obyvatel Zajordánska bylo dosaženo postupně několika smlouvami uzavřenými s Velkou Británií a definitivně vyvrcholilo Smlouvou o spojenectví z roku 1946, která představuje mezník plné samostatnosti Jordánska tak, jak ho známe dnes.¹⁴⁵ Zatímco v případě Zajordánska se dá hovořit o plynulém a téměř bezproblémovém přechodu z mandátního území na samostatný stát, v případě Palestiny byl průběh událostí poněkud komplikovanější.

Vzhledem k událostem druhé světové války dochází v poválečném období k masivní migraci zejména evropských Židů do Palestiny, což pouze zhoršilo již tak značně vypjatou situaci mezi arabským a židovským obyvatelstvem mandátu. Británie, vyčerpaná ekonomicky i personálně druhou světovou válkou, se v roce 1947 rozhodla mandát opustit a jeho správu přenechat Spojeným národům. Pro vyřešení situace byl ustaven zvláštní Výbor OSN pro Palestinu (UNSCOP), který čítal jedenáct států.¹⁴⁶ Tento výbor doporučil ukončit mandát v co nejbližší možné době a vytvořit dva samostatné státy Izrael a Palestina a městu Jeruzalému přidělit mezinárodní status.

Tento návrh byl následně přijat VS OSN 29. listopadu 1947 v rámci rezoluce A/RES/181 (II), známou také pod názvem jako tzv. Plán rozdělení, který obsahuje jednak rozdělení Palestiny na židovský a arabský stát, přiřknutí zvláštního statusu městu Jeruzalému, ale také vytvoření ekonomické unie mezi nově vzniklými státy. Plán rozdělení však nebyl nikdy přijat samotnými Palestinci¹⁴⁷ ani okolními arabskými státy¹⁴⁸ či arabskými organizacemi.¹⁴⁹ 14. května roku 1948 dochází pak k oficiálnímu stažení Británie z mandátního území Palestina, které ještě ten samý den doprovází vyhlášení nezávislosti Izraele a vytvoření státu Izrael, na což okolní státy reagují

¹⁴⁵ CRAWFORD: *The Creation of States...*, s. 423 - 424.

¹⁴⁶ KRUPP, Michael. *Sionismus a stát Izrael*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 1999, s. 111.

¹⁴⁷ Palestinci se stavěli Plánu rozdělení na odpor kvůli tomu, že dle jejich pohledu mělo dojít k přidělení velké části jejich území převážně evropským přistěhovalcům, kteří na toto území neměli žádný právoplatný nárok. Navíc v té době bylo židovských obyvatel v oblasti výrazně méně než Palestinců, a proto také pouze zlomek z celkového území mandátu byl ve vlastnictví Židů. In: ALY, Abdel Monem Said, FELDMAN, Shai, SHIKAKAI Khalil. *Arabs and Israelis: Conflict and Peacemaking in the Middle East*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013, s. 156.

¹⁴⁸ Arabské státy odmítly Plán rozdělení ze dvou hlavních důvodů. Zaprvé věří, že Palestina je nedílnou součástí arabského a světa, a proto měly povinnost podpořit Palestince, kteří nechtěli, aby došlo k vytvoření národní domoviny pro Židovský národ na jejich území. Zadruhé arabské státy argumentovaly tím, že OSN, organizace vytvořená a kontrolována koloniálními mocnostmi (USA a země západní Evropy), neměla žádnou pravomoc přidělit Židům část palestinského území. Dále pak arabské státy obviňovaly západní mocnosti z pokusu utěšit jejich svědomí za krutosti páchané během druhé světové války tím, že splatí jejich dluh vůči Židům poskytnutím arabské země k vybudování jejich národní domoviny. In: ALY, FELDMAN, SHIKAKAI: *Arabs and Israelis...*, s. 157.

¹⁴⁹ Zejména se proti přijetí Plánu rozdělení vyjadřovala Liga arabských států. In: CRAWFORD: *The Creation of States...*, s. 425.

vojenskou invazí na izraelské území a zahájením tzv. První arabsko-izraelské války. Izrael se několik měsíců po uzavření příměří stává v květnu 1949 členem OSN, čímž dovršuje svoji cestu za plnohodnotnou státností.¹⁵⁰

Co se týče způsobu vzniku státu Izrael, je na místě uvést, že ačkoliv vyhlášení nezávislosti se z části zakládalo na rezoluci VS OSN 181 (II)¹⁵¹, Izrael nevznikl na základě autoritativního rozhodnutí OSN o rozdělení předmětného území, a navíc nevznikl ani v souladu s Plánem rozdělení. Izrael se již v roce svého vzniku rozprostíral na daleko větším území, než jaké mu bylo původně přiděleno Plánem rozdělení a způsob jeho vzniku taktéž proběhl odlišně, od způsobu navrhnutým VS OSN. Dále Izrael nedodržel požadavky na ochranu práv menšin, stejně tak jako nebyl vytvořen nový arabský stát a nedošlo ani k přidělení zvláštního statusu městu Jeruzalému. Izrael tak vznikl bez souhlasu některého z předchozích územních suverénů a bez splnění podmínek stanovených rezolucí VS OSN.¹⁵² Lze se tedy ztotožnit s názorem Crawforda¹⁵³, že z těchto důvodů stát Izrael vznikl secesí¹⁵⁴, kdy se v souladu s mezinárodním právem oddělil z mandátního území Palestina.

Po bouřlivých válečných letech, která následovala po vzniku samostatného státu Izrael, vzniká v šedesátých letech OOP. OOP byla zřízena Ligou arabských států, která si jejím zřízením chtěla zajistit prostředek k ovlivňování palestinské situace. Avšak po ukončení tzv. Šestidenní války se palestinské organizace vedené Fatahem ujímají kontroly nad OOP a transformují ji na zastřešující organizaci pro palestinské politické skupiny.¹⁵⁵ Od této chvíle se OOP věnuje výhradně palestinské politice a následně se stává jediným oficiálním zástupcem Palestiny na mezinárodní scéně.

Dalším významným mezníkem je posun v přístupu OSN k palestinské otázce, kdy v reakci na Izraelský útok v rámci Šestidenní války přijímá Rada bezpečnosti OSN rezoluci¹⁵⁶, ve které vyzývá Izrael ke stažení svých vojenských sil z okupovaných území, k ukončení válečného stavu a dále také k uznání svrchovanosti, územní celistvosti a politické nezávislosti každého státu v regionu. Ke stažení izraelských vojenských sil do dnešních dnů nedošlo a Izrael tak svou přítomností na okupovaných územích Palestiny tuto rezoluci stále porušuje. V následujících letech

¹⁵⁰ CRAWFORD: *The Creation of States...*, s. 425.

¹⁵¹ Rezoluce VS OSN A/RES/181 (II) ze dne 29. listopadu 1947

¹⁵² CRAWFORD: *The Creation of States...*, s. 432 - 434.

¹⁵³ Tamtéž, s. 433.

¹⁵⁴ Zajímavý názor zastává Crawford ohledně budoucího možného vzniku samostatného státu Palestina. Dle něj mandátní území Palestina nezaniklo rozpuštěním Společnosti národů ani ukončením britské správy mandátu a ani následnou secesí Izraele. Je tedy možné, že mandátní území Palestina stále existuje a samostatný stát Palestina vznikne jednoho dne secesí, stejně jako tomu bylo v případě Izraele? Blíže viz CRAWFORD: *The Creation of States...*, s. 434 - 448.

¹⁵⁵ ELGINDY: *Lost in the Chaos...*, s. 133 – 150.

¹⁵⁶ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN SC/RES/242 (1967) ze dne 22. listopadu 1967

VS OSN¹⁵⁷ uznalo, že Palestinci mají právo národů na sebeurčení.¹⁵⁸ V této oblasti se OSN vyjadřuje konzistentně i v následujících desetiletích¹⁵⁹ až do dnešních dob.

Stěžejním bodem na cestě Palestiny ke státnosti je pak zajisté jednostranné vyhlášení nezávislosti v roce 1988.¹⁶⁰ Nezávislost státu Palestina vyhlásila OOP v Alžírsku, kde sídlila jako exilová vláda. Již při vyhlášení nezávislosti bylo však na první pohled zřejmé, že v této době se Palestina nedala považovat za plnohodnotný stát, mimo jiné kvůli tomu, že zjevně nenaplnovala montevidéjská kritéria státnosti.¹⁶¹ Ačkoliv prohlášení nezávislosti nevytvořilo samostatný stát Palestina, mělo značný význam na mezinárodní scéně a vedlo například k tomu, že VS OSN uznalo prohlášení nezávislosti z 15. listopadu 1988, potvrdilo potřebu umožnit Palestincům vykonávat suverenitu nad jejich územím, které je okupováno, a rozhodlo, že označení OOP bude nahrazeno pro potřeby OSN označením Palestina, aniž by to mělo vliv na status pozorovatele a postavení OOP v rámci OSN.¹⁶²

V neposlední řadě je na místě zmínit léta devadesátá a zahájení mírového procesu, který započal uzavřením tzv. Dohod z Oslo v roce 1993, ve kterých Izrael uznal OOP jako představitele Palestinského lidu a na oplátku OOP uznala právo Izraele na samostatnou existenci. Na základě těchto dohod dochází k vytvoření PNS, přičemž OOP nadále zůstává národněosvobozeneckým hnutím reprezentujícím Palestince a nadále zastupuje Palestinu v mezinárodních vztazích.¹⁶³ Mírový proces dále pokračoval uzavřením několika dalších dohod a memorand, z těch nejvýznamnějších je možné zmínit například tzv. Dohody z Oslo II, Memorandum z Wye River či Memorandum ze Sharm El-Sheikhu. Celý mírový proces pak vyvrcholil summitem v Camp David v roce 2002, který zprostředkoval americký prezident Clinton.¹⁶⁴ Bohužel ani jedna strana nedostála svým závazkům vyplývajícím z uzavřených dohod, a i proto došlo v roce 2014 k přerušení mírových jednání. Konečné vyřešení vzájemných vztahů v oblasti je tak stále v nedohlednu.

V současné době se tedy ještě nedá hovořit o samostatném plnohodnotném Palestinském státu¹⁶⁵, nicméně stručný nástin historického vývoje ukazuje, že dochází k jistému vývoji jak uvnitř

¹⁵⁷ Rezoluce VS OSN A/RES/2535 B (XXIV) ze dne 10. prosince 1969

¹⁵⁸ V této době primárně v souvislosti s fenoménem palestinských uprchlíků.

¹⁵⁹ Např. 7. mimořádné zasedání VS OSN v roce 1980, kdy VS znovu zdůrazňuje nezciitelná práva palestinského národa zahrnující právo národů na sebeurčení, právo na národní nezávislost a svrchovanost a právo zřídit nezávislý svrchovaný stát.

¹⁶⁰ Pro rozsah této práce není možné se blíže zabývat problematikou jednostranného vyhlášení nezávislosti a tím, jaké právní důsledky takovéto prohlášení v mezinárodním právu vyvolává. Podrobněji např. SVAČEK, Ondřej. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. In: BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 64 - 92.

¹⁶¹ Zejména proto, že OOP v této době neměla téměř žádnou kontrolu nad územím, které si nárokovala.

¹⁶² Rezoluce VS OSN A/RES/43/177 ze dne 17. prosince 1988

¹⁶³ ELGINDY: Lost in the Chaos..., s. 133 – 150.

¹⁶⁴ BUREŠ, FAIX, SVAČEK: Vznik a uznání státu..., s. 39 - 42.

¹⁶⁵ I vzhledem k tomu, že PA zatím plně nenaplnuje montevidéjská kritéria státnosti, jak je blíže uvedeno v podkapitole 1.2 této práce.

Palestiny samotné, tak i ve vnímání Palestiny mezinárodním společenstvím. Pokud v roce 1947 bylo vytvoření dvou nezávislých států Arabů a Židů pouze jakýmsi ideálem, je dnes již zřejmé, že se situace k tomuto ideálnímu stavu postupně blíží. V jaké fázi cesty k plnohodnotné státnosti se tedy dnes Palestina nachází? Pamatuje mezinárodní právo na entity, které se nacházejí v jakémisi zárodečném stavu státnosti? Odpověď na tyto otázky bude předložena v následující podkapitole.

2.2 De facto stát Palestina

Již od nepaměti dochází ve světě ke vzniku rozličných *de facto* režimů, které sice nejsou plnohodnotnými státy, avšak v různé míře naplňují nezbytné předpoklady pro státnost, a nelze na ně tak pohlížet jako na právně nulitní. Dle Jochena A. Froweina¹⁶⁶ je existence *de facto* režimů důsledkem „nedokonalé povahy“ mezinárodního práva, které neposkytuje žádná kritéria, která by mohla určit, zda určitá entita disponuje státností či nikoliv. Nicméně praxe států ukazuje, že mezinárodní společenství se s touto situací umí vypořádat a mezinárodní subjektivita je *de facto* entitám přiznávána i navzdory tomu, že nejsou plnohodnotnými členy mezinárodního společenství suverénních států.¹⁶⁷

Z nejrůznějších důvodů tak dochází ke vzniku celé řady kvalitativně odlišných anomálních politických jednotek, které je nezbytné terminologicky uchopit. V terminologii mezinárodního práva se postupně uchytily různé pojmy označující jednak entity, které nejsou nadále schopny plnit základní funkce států¹⁶⁸, a jednak entity, které již efektivně fungují jako státy, ale kterým se nedostává mezinárodního uznání a nejsou tak schopny projevovat svou suverenitu navenek.¹⁶⁹ V rámci terminologie však panuje nesoulad, kdy jednotliví autoři často navzájem zaměňují termíny označující kvalitativně odlišné entity. Pro účely této práce¹⁷⁰ se lze ztotožnit s tvrzením některých autorů¹⁷¹, že řada z používaných pojmů vyjadřuje pouze sémanticky odlišný výraz pro popis téže

¹⁶⁶ FROWEIN, Jochen Abraham. De facto Regime. In: BERNHARDT, Rudolf (ed.). Encyclopedia of Public International Law. Vol. I, Amsterdam: North-Holland, 1992, s. 966.

¹⁶⁷ Je tomu tak především proto, aby se základní zásady mezinárodního práva uplatňovaly i vůči *de facto* entitám, zejména s ohledem na zásadu zákazu použití síly a agrese v mezinárodním prostředí. V definici agrese, jak je popsána v rezoluci VS OSN A/RES/29/3314 ze dne 14. prosince 1974, je výslovně stanoveno, že pojem „stát“ je v rezoluci použit bez ohledu na otázku uznání i bez ohledu na to, zda stát je či není členem OSN. Tím je bezpochyby vyjádřen závěr, že zákaz použití síly dopadá i na *de facto* entity.

¹⁶⁸ Např. juridical statehood, pseudo-state, ramshackle state, post-colonial state, pre-modern state, weak state, fragile, failling state, failed state, collapsed state, quasi-state a další. In: RIEGL, Martin. Terminologie kvazistátů. Acta Politologica, 2010, roč. 2, č. 1, s. 57 – 71.

¹⁶⁹ Např. de facto state, empiricial statehood, para-state, unrecognized state, pseudo-state, proto state, zárodečný stát, de facto režim, quasi-state a další. In: RIEGL: Terminologie kvazistátů, s. 62.

¹⁷⁰ Pro bližší analýzu jednotlivých pojmů viz např. RIEGL: Terminologie kvazistátů..., s. 57 – 71.

¹⁷¹ Např. RIEGL: Terminologie kvazistátů..., s. 57 – 71 nebo HOCH, Tomáš. Možnosti rozvoje *de facto* států prostřednictvím humanitární pomoci, rozvojové spolupráce a aktivit organizací občanské společnosti: případová studie Abcházie. Chotěboř: European Science and Art Publishing, 2011, s. 27 – 28.

nebo obdobné reality, a tudíž pro pochopení situace Palestiny není potřebné rozdíly mezi jednotlivými pojmy podrobněji analyzovat.

V jaké situaci se tedy dnes Palestina na cestě k plnohodnotné státnosti nachází? Jistým vodítkem by mohla být kritéria stanovená Caspersenovou a Stansfieldem¹⁷² pro tzv. neuznané státy, za které označují ty entity, které sice dosáhly určité *de facto* nezávislosti, ale nejsou spokojeny se svým současným statusem a jejichž vnitřní suverenita není jejich *de iure* mateřským státem plně akceptována.¹⁷³ Je však na místě uvést, že níže uvedená kritéria jsou kritéria politologická a ne právní, přičemž právě v období přerodu od *de facto* státu ke státu plnohodnotnému je nezbytné vystačit si pouze s takovým typem kritérií, jelikož kritéria právní tuto problematiku zcela opomíjí.¹⁷⁴

Za první kritérium, aby se určitá entita dala podřadit pod pojem neuznaný stát, stanovují Caspersenová a Stansfield požadavek, aby takováto entita dosáhla *de facto* nezávislosti, což zahrnuje i kontrolu nad určitým územím, kterou si je následně schopna udržet alespoň po dva roky. Entita by dále měla kontrolovat většinu území, které si nárokuje, včetně klíčových oblastí v regionu, což ji spolu s dalšími znaky odlišuje od separatistických hnutí. Avšak kontrola nad nárokovaným územím nemusí být absolutní ani konzistentní, přičemž je také možné, aby si entita nárokovala i více území, než v současné době ovládá. Druhým kritériem je, že entita nebyla mezinárodně uznána, případně pokud již byla některými státy uznána, stále není plnohodnotným členem mezinárodního společenství suverénních států. Závěrečným třetím kritériem je pak požadavek, aby entita vyjádřila aspiraci na plnou, *de iure*, nezávislost, a to například skrze formální vyhlášení nezávislosti.¹⁷⁵

Pokud aplikujeme jednotlivá kritéria na dnešní Palestinu, dojdeme k celkem přesvědčivému závěru. První kritérium se dá považovat za naplněné, jelikož PNS do jisté míry ovládá většinu území, které si nárokuje, což je plně v souladu s výše uvedenou definicí. O naplnění druhého kritéria také není pochyb, jelikož ač se Palestině dostává širokého mezinárodního uznání, stále není plnohodnotným členem OSN, jejíž neoddiskutovatelná role na cestě za plnohodnotnou státností je analyzována výše.¹⁷⁶ Třetí kritérium bylo taktéž naplněno, a to v roce 1988, kdy OOP formálně vyhlásila nezávislost Palestiny, jak je již uvedeno výše.

Ač se dle tohoto krátkého testu zdá, že Palestina přesně zapadá do termínu neuznaný stát, jak jej definují Caspersenová a Stansfield není dle autora nezbytně nutné dnešní Palestinu podřazovat

¹⁷² CASPERSEN, Nina, STANSFIELD Gareth. *Unrecognized States in the International System*. Londýn: Routledge, 2012, 272 s.

¹⁷³ Tamtéž, s. 3.

¹⁷⁴ Pokud bychom se snažili Palestinu uchopit čistě terminologií mezinárodního práva, dalo by se říci, že Palestina je nestátní entita usilující o státnost, reprezentována národněosvobozeneckým hnutím OOP.

¹⁷⁵ CASPERSEN, STANSFIELD: *Unrecognized States...*, s. 3 - 4.

¹⁷⁶ Podkapitola 1.4.4 Shrnutí problematiky uznání státu.

pod některý z pojmů jako je neuznaný stát, samozvaný stát¹⁷⁷, skoro stát či protostát, ale důležitější pro pochopení celkové situace je dojít k závěru, že Palestina se nachází ve stavu jakési stabilní *de facto* entity, která již v jisté, i když omezené míře, naplňuje znaky suverénního státu. Palestina se tak řadí do skupiny *de facto* entit, které, ač rozlišné povahy, čelí obdobným „každodenním“ problémům, které musí řešit. Mezi takovéto problémy patří například zajištění funkčnosti bankovního systému, měnového systému, poštovního systému, ochrana památek či kontrola hranic, vydávání pasů a mnohé další.

V rámci řešení těchto problémů podávají *de facto* entity žádosti o členství do různých mezinárodních organizací, přijímají jurisdikce mezinárodních soudů či uzavírají mezistátní smlouvy. S řešením reálných problémů se pak nerozlučně pojí otázka státnosti, jelikož například v rámci posouzení přihlášky určité entity za člena mezinárodní organizace, jejíž členové mohou být pouze státy, musí tato organizace v případě sporných situací nejprve posoudit, zda je žadatel státem či nikoliv, a stejně tak je tomu při uzavírání mezistátních smluv. Můžeme se proto na mezinárodní scéně setkat se strategií určitého „kličkování“, kdy je těžké, možná i přímo nemožné, od sebe oddělit, kdy se entita usilující o státnost snaží prostřednictvím určitého krok na mezinárodní scéně pouze vyřešit reálný problém, či zda tento konkrétní krok činí spíše pro dosažení či utvrzení statusu plnohodnotného člena mezinárodního společenství.

V případě Palestiny je možné pozorovat vehementní snahu o potvrzení státnosti „státu Palestina“ zejména od přelomu 21. století, kdy nastal jakýsi odklon palestinských představitelů od cesty ke státnosti skrze dvoustranná mírová jednání s Izraelem, která zamrzla na mrtvém bodě na konci 90. let minulého století. PA učinila od počátku století několik unilaterálních kroků, které výrazně přispěly k jejímu statusu samostatného subjektu mezinárodního práva, jehož existenci již dnes nelze zpochybnit. K těm nejzásadnějším patří zejména žádost Palestiny o členství v OSN, UNESCO a o prohlášení přijetí jurisdikce MTS. Jednotlivé kroky PA budou autorem přiblíženy v následující podkapitole s tím, že nejvíce pozornosti bude věnováno vývoji pozice Palestiny v rámci OSN vzhledem k významu této organizace.

2.3 Členství Palestiny v mezinárodních organizacích

Ohledně schopnosti Palestiny vstupovat do mezinárodních vztahů dnes již nemůže být pochyb, Palestina je členem více než 40 mezinárodních organizací¹⁷⁸ a smluvní stranou řady

¹⁷⁷ Pojem samozvaný stát (self-proclaimed authority) používá ve své judikatuře ESLP. Původ pojmu není úplně zřejmý a poprvé ho ESLP použil v případě CASE OF ILASCU AND OTHERS v. MOLDOVA AND RUSSIA, Judgment, Application no. 48787/99, Reports of Judgments and Decisions 2004-VII.

¹⁷⁸ RASGON, Adam. Abbas: We will join all 522 international organizations [online]. jpost.com, 30. listopadu 2016 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<https://www.jpost.com/Middle-East/Abbas-We-will-join-all-522-international-organizations-474121>>.

mezinárodních smluv. V posledních desetiletích je možné sledovat zvyšující se aktivitu palestinských představitelů na poli mezinárodních organizací, což je dáno potřebou řešit reálné problémy, kterým PA musí čelit, ale jedná se také o promyšlenou strategii palestinských představitelů. Ti se podáváním přihlášek o členství v mezinárodních organizacích snaží samostatně docílit statusu etablovaného mezinárodního subjektu a obejít tak roli Izraele na cestě za plnohodnotnou státností.¹⁷⁹ V této podkapitole bude nejprve popsán vývoj členství Palestiny v rámci UNESCO, dále bude analyzováno přijetí jurisdikce MTS a na závěr analyzován vývoj pozice Palestiny v OSN.

2.3.1 Palestina a členství v UNESCO

Snahy Palestiny vstoupit do významných mezinárodních organizací můžeme pozorovat již od roku 1989, kdy Palestina zažádala o členství do WHO a UNESCO. Nicméně ani v jednom případě Palestina nebyla úspěšná, jelikož Spojené státy americké v reakci na palestinskou žádost o členství oběma organizacím pohrozily, že je v případě přijetí Palestiny přestanou finančně podporovat. Vzhledem k významu finanční podpory USA obě organizace nátlaku podlehly a žádost Palestiny o členství se tak nesečkala s úspěchem.¹⁸⁰

Palestina od té doby každoročně obnovovala svou žádost o přijetí do UNESCO a v roce 2011 se konečně dočkala úspěchu, kdy Výkonná rada UNESCO doporučila Všeobecné konferenci UNESCO přijetí Palestiny za členský stát UNESCO.¹⁸¹ Následným hlasováním v rámci Všeobecné konference odhlasovaly členské státy UNESCO přijetí Palestiny za členský stát UNESCO¹⁸² v poměru 107 hlasů pro, 14 proti přijetí¹⁸³ a 52 států se zdrželo hlasování.

Vzhledem k tomu, že Ústava UNESCO hovoří ve svém čl. 2 o státech¹⁸⁴, lze dovodit, že členem této organizace se mohou stát pouze státy. Pokud se členské státy organizace v rámci hlasování o přijetí nového člena vyjádří kladně, pravděpodobně tento subjekt považují za stát. Zásadní otázkou hlasování o přijetí Palestiny do UNESCO bylo tedy posoudit, zda Palestina je

¹⁷⁹ RASGON, Adam. Abbas: We will join all 522 international organizations [online]. jpost.com, 30. listopadu 2016 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<https://www.jpost.com/Middle-East/Abbas-We-will-join-all-522-international-organizations-474121>>.

¹⁸⁰ QUIGLEY, John. Palestine Statehood and International Law [online]. globalpolicyjournal.com, leden 2013 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<https://www.globalpolicyjournal.com/articles/international-law-and-human-rights/palestine-statehood-and-international-law>>.

¹⁸¹ UNESCO Executive Board, 187/EX/40 ze dne 30. listopadu 2011

¹⁸² Records of the General Conference, 36th session, Paris, 25. října – 10. listopadu 2011 [online]. unesco.or.kr [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <https://www.unesco.or.kr/upload/data_center/UNESCO_36GC_resolution_120131.pdf>.

¹⁸³ Mezi nimi i Izrael a USA, kteří navíc v reakci na přijetí Palestiny za člena zastavili své roční příspěvky do UNESCO, a to z toho důvodu, že UNESCO přijalo Palestinu za člena dříve, než došlo k dohodě Palestiny s Izraelem a tím dle izraelských a amerických představitelů došlo k poškození mírových jednání s Palestinci. In: Izrael už do UNESCO nedá ani šekel [online]. ceskatelevize.cz, 3. listopadu 2011 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1234913-izrael-uz-do-unesco-neda-ani-sekel>>.

¹⁸⁴ Ústava UNESCO z 16. prosince 1945.

státem či nikoliv. Z kladného hlasování členských států UNESCO lze usuzovat přinejmenším na implicitní konstituování státnosti Palestiny, avšak v souladu se závěry učiněnými v podkapitole věnované účinkům implicitního uznání státnosti v rámci přijetí za člena mezinárodní organizace¹⁸⁵ nelze pohlížet na přijetí Palestiny do UNESCO jako na akt, kterým vznikl plnohodnotný stát Palestina.

2.3.2 Palestina a přijetí jurisdikce MTS

Téměř současně s rozhodováním o přijetí Palestiny za člena UNESCO probíhalo první předběžné šetření situace Palestiny v souvislosti s jejím prohlášením o přijetí jurisdikce MTS. V roce 2009 předložila PNS Úřadu žalobce MTS prohlášení, kterým dle čl. 12 odst. 3 Statutu MTS¹⁸⁶ přijímá jurisdikci tohoto soudu. Pokud je u některých kroků *de facto* entit na mezinárodní scéně obtížné rozlišit, co kterým krokem daná entita sleduje, u prohlášení Palestiny o přijetí jurisdikce MTS je situace zřejmá. Důvodem tohoto prohlášení jistě nebylo získat status plnohodnotného státu, jelikož MTS, obdobně jako UNESCO, není kompetentním orgánem tento status vznikajícímu státu přidělit, nýbrž důvodem tohoto prohlášení bylo, aby válečné zločiny páchané na území Palestiny byly vyšetřovány a následně trestány.

V roce 2012 Úřad žalobce MTS rozhodl o nezahájení vyšetřování situace na základě prohlášení Palestiny o přijetí jurisdikce MTS z roku 2009.¹⁸⁷ Toto rozhodnutí vyvolalo vlnu kritiky, kdy Úřadu žalobce byly vytýkány zejména argumentační nedostatky předmětného rozhodnutí. Úřad žalobce se zcela zřekl pravomoci rozhodnout, zda daná entita je státem, či nikoliv, s tím, že takovou pravomoc mu žádné ustanovení Římského statutu nepřiznává a zároveň dle něj právě takovou pravomocí disponuje Generální tajemník OSN, který v případě pochybností může využít doporučení VS OSN.¹⁸⁸ Vzhledem k rozsahu této práce není možné toto rozhodnutí Úřadu žalobce MTS blíže analyzovat¹⁸⁹, nicméně lze na něm demonstrovat, jak rozdílné účinky vyvolává přijetí entity usilující o státnost do mezinárodní organizace odlišné od OSN a jaké účinky pak vyvolává přijetí do OSN samotné. Zatímco přijetí Palestiny za člena UNESCO, i navzdory širší členské základny této organizace, nevedlo k výrazné změně jejího postavení na mezinárodní scéně,

¹⁸⁵ Podkapitola 1.4.3 Kolektivní uznání v kontextu přijetí za člena mezinárodní organizace

¹⁸⁶ Římský statut z 17. července 1998.

¹⁸⁷ Stanovisko Úřadu žalobce MTS k prohlášení Palestiny podle čl. 12 odst. 3 Statutu MTS z roku 2012 [online]. [icc-cpi.int](https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/C6162BBF-FEB9-4FAF-AFA9-836106D2694A/284387/SituationinPalestine030412ENG.pdf) [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/C6162BBF-FEB9-4FAF-AFA9-836106D2694A/284387/SituationinPalestine030412ENG.pdf>>.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Podrobněji k rozhodnutí Úřadu žalobce viz např. BUREŠ, FAIX, SVÁČEK: Vznik a uznání státu..., s. 57-60, nebo FORTEAU, Mathias. La Palestine comme „Etat“ au regard du Statut de la Cour pénale internationale. *Revue Belge de droit international*, 2012, roč. 45, č. 1, s. 41 – 66, či EDEN, Paul. Palestinian Statehood: Trapped Between Rhetoric And Realpolitik. *International & Comparative Law Quarterly*, 2013, roč. 62, č. 1, s. 225 – 239.

přidělení statusu nečlenského pozorovatelského státu v rámci OSN přineslo Palestině řadu výhod, mimo jiné jí také umožnilo přijetí jurisdikce MTS.

Palestina 2. ledna 2015 předložila prohlášení o přistoupení k Římskému statutu Generálnímu tajemníkovi OSN, jakožto depozitáři mezinárodních smluv. Generální tajemník OSN v souladu s rezolucí VS OSN 67/19¹⁹⁰, kterou byl Palestině přidělen status nečlenského pozorovatelského státu, přijal palestinské prohlášení o přistoupení k Římskému statutu a Palestina se tak stala 123. státem přijímající jurisdikci MTS.¹⁹¹ Sekretariát MTS následně 7. ledna 2015 informoval prezidenta Abbase o akceptaci palestinského prohlášení na základě čl. 12 odst. 3 Římského statutu o přistoupení k MTS.¹⁹² Úřad žalobce MTS 15. ledna 2015 zahájil předběžná šetření situace v Palestině s argumentací odkazující na původní rozhodnutí z roku 2012. Úřad žalobce MTS tvrdí, že v roce 2015 již může zahájit předběžná šetření palestinské situace, jelikož otázka, zda Palestina může přistoupit k Římskému statutu či nikoliv, byla vždy odvislá na postavení Palestiny v OSN.¹⁹³ Přidělení statusu nečlenského pozorovatelského státu OSN tak dle Úřadu žalobce MTS umožnilo Palestině přistoupit k Římskému statutu na základě čl. 125 Statutu¹⁹⁴, stejně tak jako umožnila Palestině vydat prohlášení o přijetí jurisdikce MTS na základě čl. 12. odst. 3 Statutu.¹⁹⁵

Je však potřeba si uvědomit, že vyšetřování MTS bude nějakou dobu trvat. Nejen že Úřad žalobce bude nejprve muset prověřit, zda Izrael vyšetřuje válečné zločiny páchané na palestinském území, ale bude muset také vyčkat, než proběhnou případná izraelská soudní řízení. Navíc vzhledem k tomu, že Izrael není smluvní stranou Římského statutu, nemá vůči MTS žádné závazky a nemusí s ním proto spolupracovat. Pokud se tedy Úřad žalobce rozhodne k zahájení plného vyšetřování a následně k obvinění či vydání příkazu k zatčení izraelských občanů, je vysoce nepravděpodobné, že by Izrael jakéhokoliv svého občana k takovému trestnímu stíhání vydal. Bohužel tak přijetí jurisdikce MTS pravděpodobně nepřinese Palestině požadované výsledky.

Co by naopak mohlo Palestinské samosprávně výrazně pomoci, je podnítit VS OSN k diskuzi ohledně toho, jaké kroky mohou členské státy OSN učinit k ukončení izraelské okupace Palestiny.¹⁹⁶ Izrael a pravděpodobně i USA, by se zajisté snažili přijetí jakýchkoliv opatření vyzývajících k ukončení okupace bojkotovat a VS OSN by tak mohlo požádat MSD o posouzení

¹⁹⁰ Rezoluce VS OSN A/RES/67/19 ze dne 29. listopadu 2012

¹⁹¹ The Prosecutor of the International Criminal Court, Fatou Bensouda, opens a preliminary examination of the situation in Palestine [online]. [icc-cpi.int](https://www.icc-cpi.int/), 16. ledna 2015 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<https://www.icc-cpi.int//Pages/item.aspx?name=pr1083>>.

¹⁹² Římský statut z 17. července 1998.

¹⁹³ Opět s odkazem na funkci Generálního tajemníka OSN jako depozitáře mezinárodních smluv.

¹⁹⁴ Římský statut z 17. července 1998.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Případně by se Palestina mohla pokusit přijmout jurisdikci MSD sama z pozice nečlenského pozorovatelského státu OSN, skrze doporučení Rady bezpečnosti OSN, jak vyplývá z čl. 93 Charty OSN ve spojení s čl. 35 (1) Statutu MSD. Blíže k tomuto možnému postupu PA viz např. HITMAN, Charles F. Palestine's Statehood and Ability to Litigate in the International Court of Justice. *California Western International Law Journal*, 2013, roč. 44, č. 1, s. 74 – 116.

odpovědnosti států a mezinárodních organizací za ukončení okupace. V tomto kontextu je možné vzpomenout na rok 2003, kdy USA vetovaly návrh rezoluce Rady bezpečnosti OSN, která odsuzovala rozhodnutí Izraele vybudovat zeď ohraničující území Západního břehu. VS OSN si v reakci na tuto situaci vyžádalo poradní posudek MSD ohledně právních důsledků vybudování této zdi. MSD následně judikoval¹⁹⁷, že jak budování izraelských osad, tak konstrukce ohraničující zdi je v rozporu s mezinárodním právem. Soud také vyzval ostatní státy, aby nepodporovaly ani nenapomáhaly Izraeli ke konstrukci této zdi. Nicméně vzhledem k tomu, že otázka směřující v roce 2003 na MSD se týkala pouze výstavby ohraničující zdi, nemohl se soud věnovat i problematice ukončení okupace.

Pokud by však nastala obdobná situace nyní, dle Kattana¹⁹⁸ by se VS OSN mohlo na MSD obrátit i s otázkami týkajícími se problematiky pokračující okupace a výstavby nových osad na území Palestiny ve světle rezoluce VS OSN¹⁹⁹, která Palestině přiřkla status nečlenského pozorovatelského státu, a dále také požádat MSD o posouzení, jakou právní odpovědnost mají státy a mezinárodní organizace za ukončení izraelské okupace a ukončení výstavby nových osad. Posudek MSD, který by se věnoval území, nad kterým je Palestina oprávněna vykonávat suverenitu, a který by posoudil právní status dnešní situace Palestiny, by značně pomohl Palestině začlenit se jak do dalších mezinárodních organizací, tak to do mezinárodního společenství jako celku. Příznivý a přesvědčivý názor MSD by pak mohl napomoci naklonit názor mezinárodního společenství blíže k rozhodnutí o realizaci práva Palestinců na samostatný stát, který by existoval v mírovém soužití vedle státu Izrael.²⁰⁰ Zároveň by pak posudek MSD mohl sloužit jako určitý impuls, který by přivedl palestinské a izraelské představitelé zpět k jednomu stolu a donutil je zahájit jednání, která by vyústila v tolik očekávanou dohodu, která by umožnila zřídit demokratický a nezávislý stát Palestina.

2.3.3 Palestina a její pozice v OSN

Většina významných rezolucí přijatých na půdě OSN zabývajících se palestinskou problematikou byla již v této práci zmíněna vzhledem k jejich významu při formování PA. Nicméně vzhledem ke komplikovanému vývoji pozice Palestiny v OSN, budou v této podkapitole chronologicky seřazeny stěžejní rezoluce vydané na půdě OSN a popsán jejich vliv na postavení

¹⁹⁷ Mezinárodní soudní dvůr: Legal consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory opinion, I. C. J. Reports 2004, bod 163.

¹⁹⁸ KATTAN, Victor. Palestinian options at the United Nations and the International Court of Justice [online]. ecfr.eu, 23. října 2014 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <https://www.ecfr.eu/article/commentary_palestinian_options_at_the_united_nations_and_the_international334>.

¹⁹⁹ Rezoluce VS OSN A/RES/67/19 ze dne 29. listopadu 2012

²⁰⁰ KATTAN: Palestinian options... [online] (2014).

Palestiny v OSN. Jako první významnou rezoluci lze zmínit již samotnou rezoluci 181 (II)²⁰¹, která v sobě zahrnovala Plán rozdělení, avšak kvůli tomu, že nebyla arabskými státy ani samotnými Palestinci nikdy přijata, nepřinesla Palestině valných výhod.

Určitá práva a výhody v OSN získala Palestina až po vzniku OOP, která ji v roce 1974 přidělila rezoluce VS OSN 3237(XXIX).²⁰² Rezoluce 3237 přiznala OOP právo účastnit se jako pozorovatel zasedání a činnosti všech mezinárodních konferencí pořádaných pod záštitou OSN a orgánů k ní náležících, což umožnilo OOP získat pozorovatelský status také v řadě specializovaných agentur OSN, včetně UNESCO. Od roku 1975 byla také OOP zvána k účasti na zasedání Rady bezpečnosti, která se týkala situace na Blízkém východě, pokud se zároveň dotýkala také palestinské otázky.²⁰³

Následovalo přijetí rezoluce 47/177²⁰⁴, kterou VS OSN vzalo na vědomí prohlášení nezávislosti státu Palestina učiněné v roce 1988 a potvrdilo potřebu umožnit Palestincům vykonávat suverenitu nad jejich územím, které je okupováno, a rozhodlo, že označení OOP bude nahrazeno pro potřeby OSN označením Palestina, aniž by to mělo vliv na status pozorovatele a postavení OOP v rámci OSN.

V roce 1998 pak VS OSN přijalo rezoluci 52/250²⁰⁵, kterou udělilo Palestině další práva a výhody v rámci činnosti OSN, která byla dříve vyhrazena pouze pro členské státy. Jednalo se o právo účastnit se obecné rozpravy VS, právo odpovědi, právo vznést námitky k průběhu slyšení týkajících se problematiky Palestiny a Blízkého východu a také právo podporovat návrhy rezolucí a rozhodnutí týkajících se Palestiny nebo Blízkého východu.²⁰⁶ Tato rezoluce také umožnila palestinským představitelům usedat při veřejných rozpravách hned za nečlenskými státy před všemi ostatními pozorovateli a zároveň zvýšila množství přidělených křesel na šest, přičemž ostatní pozorovatelé mají obvykle křesla pouze dvě.²⁰⁷

Nejvýznamnějším milníkem v rámci OSN je pak bezpochyby 23. září 2011, kdy prezident PA Mahmoud Abbas oficiálně předal Generálnímu tajemníkovi OSN žádost o členství státu Palestina v OSN. Rada bezpečnosti poté předala tuto žádost k posouzení Výboru pro přijímání nových členů. Výbor se vyjádřil k přijetí Palestiny za člena OSN negativně, a proto PA předložila návrh rezoluce VS OSN o přijetí Palestiny jako nečlenského pozorovatelského státu. VS OSN tento

²⁰¹ Rezoluce VS OSN A/RES/181 (II) ze dne 29. listopadu 1947

²⁰² Rezoluce VS OSN A/RES/3237(XXIX) ze dne 22. listopadu 1974

²⁰³ Právní základ pro umožnění účasti OOP na zasedání Rady bezpečnosti byl však předmětem častých debat, ale také kritiky. Blíže např. GROSS, Leo. Voting in the Security Council and the PLO. *American Journal of International Law*, 1976, roč. 70, č. 3, s. 470 – 491.

²⁰⁴ Rezoluce VS OSN A/RES/43/177 ze dne 17. prosince 1988

²⁰⁵ Rezoluce VS OSN A/RES/52/250 ze dne 7. července 1998

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Tamtéž.

návrh přijala a vydala rezoluci 67/19²⁰⁸, na jejímž základě byl dne 29. listopadu 2012 Palestině přidělen status nečlenského pozorovatelského státu.

Tato rezoluce výslovně nerozšířila práva či výhody Palestiny v OSN, která ostatně už i z pozice „pouhého“ pozorovatele požívala práva a výhody, které jsou obvykle vyhrazeny pouze pro pozorovatelské státy. Toto značně symbolické přidělení oficiálního statusu nečlenského pozorovatelského státu však nemohlo zůstat plně beze změn postavení Palestiny v OSN, a proto Výbor pro právní záležitosti OSN kodifikoval několik dodatkových práv, které Palestině z předmětné rezoluce vyplývají. Zaprvé je Palestina od přijetí této rezoluce v oficiálních dokumentech či na konferencích OSN nazývána buď jako „stát Palestina“ nebo jako „nečlenský pozorovatelský stát Palestina“. Zadruhé bylo Palestině přiděleno právo na zařazení položek do programu jednání Rady bezpečnosti a VS. Zatřetí bylo umožněno Palestině stát se signatářem multilaterálních smluv, které obsahují tzv. Vídeňskou doložku nebo doložku „všechny státy“ a které jsou uloženy u Generálního tajemníka OSN jako deponitáře mezinárodních smluv.²⁰⁹

Bohužel si dnes, stejně jako tak před šesti lety, nelze představit, že by za současné politické situace mohla být Palestina přijata za plnohodnotného člena OSN bez úspěšného dovršení mírového procesu a bez uzavření bilaterálních dohod s Izraelem.²¹⁰ Nicméně přiznání statusu nečlenského pozorovatelského státu nebylo pouze úhybným manévrem, jak se vyhnout řešení palestinské otázky, nýbrž se jedná o jakýsi přípravný mezikrok²¹¹ na cestě za plnohodnotnou státností Palestiny. Ač mezikrok, tak bezpochyby velmi podstatný, jelikož přiznání statusu nečlenského pozorovatelského státu sehrálo výjimečnou roli na cestě za plnohodnotnou státností Palestiny. Jak je již uvedeno výše, přiznání tohoto statusu ovlivnilo pohled na žádosti Palestiny o členství v mezinárodních organizacích a umožnilo jí přistoupit k významným multilaterálním smlouvám. Jistě se však přiznání statusu nečlenského pozorovatelského státu nedá považovat za

²⁰⁸ Pro přijetí rezoluce VS OSN A/RES/67/19 ze dne 29. listopadu 2012 hlasovalo 138 států, 7 bylo proti (včetně České republiky) a 52 se zdrželo hlasování.

²⁰⁹ SAKRAN, Shadi *The Creation of the Non-Member Observer State of Palestine: A Legal Analysis of UN General Assembly Resolution 67/19*, Amsterdam Law Forum, 2017, roč. 9, č. 2, s. 131 – 135.

²¹⁰ Takto se ostatně vyjádřil i Výbor pro přijímání nových členů OSN už v roce 2011. Report of the Committee on the Admission of New Members concerning the application of Palestine for admission to membership in the United Nations z 11. listopadu 2011 [online]. securitycouncilreport.org [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/IP%20s%202011%20705.pdf>>.

²¹¹ Status nečlenského pozorovatelského státu byl v minulosti přiznáván, až na výjimky, zejména entitám, které ke své plnohodnotné státnosti teprve směřovaly. Např. Rakousko v letech 1945-1955, Japonsko 1952-1955, Monako 1956-1993, Bangladěš 1972-1974.

kolektivní uznání státnosti Palestiny²¹² a konstituování plnohodnotného nezávislého státu Palestina, o takovém účinku by se dalo hovořit pouze v případě přijetí za plnohodnotného člena OSN.²¹³

²¹² Což vyplývá především z postoje Rady bezpečnosti OSN, ale také z jednotlivých prohlášení států po hlasování o rezoluci VS OSN A/RES/67/19 ze dne 29. listopadu 2012 viz. UN GA/11317, dostupný online na <<http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11317.doc.htm>>.

²¹³ Viz podkapitola 1.4.3 Kolektivní uznání v kontextu přijetí za člena mezinárodního organizace

Závěr

Autor této práce si dal za cíl právně analyzovat dnešní situaci PA oproštěnou od politicky motivovaných závěrů. Aby k tomu mohl dojít, musel nejprve analyzovat, jak se entita usilující o státnost může stát plnohodnotným státem. Vzniku státu a jeho následnému začlenění do mezinárodního společenství suverénních států se věnuje kapitola první, kdy autor nejprve představuje, jak teorie mezinárodního práva definuje pojem stát, a následně přibližuje montevideská kritéria státnosti. V další části této práce autor aplikuje montevideská kritéria státnosti na PA a dochází k závěru, že tato kritéria jsou v určité, ač minimální míře, již naplněna. Nicméně zatím se na PA nedá pohlížet jako na plnohodnotný stát, zejména kvůli tomu, že PA nedisponují efektivní vládou.

Následně autor seznamuje čtenáře se současným pohledem teoretiků mezinárodního práva na montevideská kritéria státnosti, která často bývají podrobována kritice pro jejich neaktuálnost a nepřesnost. Autor v této části práce přibližuje zejména názory Crawforda, se kterými se ohledně montevideských kritérií státnosti ztotožňuje. Od vzniku státu a kritérií státnosti se autor přesouvá k analýze začlenění entity usilující o státnost do společenství suverénních států skrze institut uznání státu. Následuje historický exkurz, kdy autor přibližuje postupný odklon od pohledu na uznání státu jako na akt s konstitutivními účinky k pohledu na uznání státu jako na akt s účinky pouze deklaratorními. Od historického exkurzu se autor přesouvá do současnosti a věnuje se dnešnímu pohledu na akt uznání státu, který je v české literatuře, až na světlé výjimky, téměř úplně opomíjen.

Prostřednictvím analýzy účinků kolektivního implicitního uznání státnosti v rámci přijetí za člena mezinárodní organizace autor dochází k závěru, že dnes už se přijetí za člena mezinárodní organizace nepopíratelně řadí mezi jednu z forem vyjádření kolektivního uznání státnosti a vzhledem k čím dál prohlubující se integraci mezinárodního společenství na poli mezinárodních organizací lze očekávat, že právě kolektivnímu uznání ve formě přijetí za člena mezinárodní organizace a jeho účinkům se bude doktrína i nadále zabývat. Dalším významným výstupem této práce je rozbor účinků kolektivního uznání státnosti v rámci přijetí za člena OSN. Vzhledem k univerzálnosti této organizace lze přijetí za jejího člena přiřknout i externí právní účinky, což může v situacích, kdy je státnost nově vzniklé entity nejasná, zejména v případech jednostranného vyhlášení nezávislosti, působit i státotvorně, a to tím, že přijetí za člena OSN může do určité míry vyrovnat zbývající nedostatky chybějící pro naplnění státotvorných kritérií.

Druhá část práce se věnuje historickým milníkům při utváření PA, kdy autor dochází k závěru, že PA se nachází v situaci *de facto* státu, pro který je možno v odborné, zejména politologické, literatuře najít řadu různých označení jako např. neuznaný stát, samozvaný stát, skoro stát či protostát. Z pohledu terminologie mezinárodního práva by se pak Palestina dala definovat jako

nestátní entita usilující o státnost, reprezentována národněosvobozeneckým hnutím OOP. Na závěr této práce je pak umístěna ucelená analýza vývoje palestinského členství v UNESCO, postupné přijetí jurisdikce MTS a rozbor postavení Palestiny v OSN. Na základě těchto poznatků autor uzavírá, že Palestinu ještě nelze považovat za plnohodnotný stát, avšak zejména vzhledem k jejím schopnostem vstupovat do mezinárodních vztahů je její státnost etablována natolik, že již dosáhla statusu samostatného subjektu mezinárodního práva, jehož existenci nelze zpochybnit.

Co ještě Palestině k plnohodnotné státnosti chybí či jak by ji mohla dosáhnout? V první řadě, je nezbytně nutné, aby došlo k usmíření vedoucích politických uskupení Fatah a Hamas, a tím k sjednocení postupu a cílů palestinských představitelů, s čímž se pojí také ukončení teroristických aktivit členů Hamas. Dalším krokem je bezpochyby uzavření mírových dohod s Izraelem, ve kterých by došlo především k demarkaci a delimitaci hranic, určení statusu pro město Jeruzalém, vyřešení otázky palestinských uprchlíků a rozřešení otázek spojených s budováním izraelských osad na palestinském území. V neposlední řadě by pak prostřednictvím mírových dohod mohlo dojít k finálnímu stanovení podmínek pro vznik samostatného a nezávislého státu Palestina.

Je na místě uvést, že ač unilaterální kroky palestinských představitelů z posledních let značně přispěly k upevnění statusu Palestiny v mezinárodním společenství, není možné, aby se Palestina stala samostatným státem prostřednictvím jakéhokoliv unilaterálního aktu, a to zejména kvůli postojí izraelské vlády, která již v roce 1998 uvedla, že jakékoliv jednostranné prohlášení palestinských orgánů o vytvoření palestinského státu ještě před dosažením vzájemných dohod by považovala za podstatné porušení Dohod z Oslo a v reakci na takové porušení by učinila všechny nezbytné kroky k uplatnění své vlády, práva a správy v okupovaných oblastech.²¹⁴ Pomyslným závěrečným krokem na cestě k plnohodnotné státnosti by pak bezpochyby byla aprobace uzavřených mírových dohod ze strany členů mezinárodního společenství skrze přijetí za plnohodnotného člena OSN.

²¹⁴ Government Decision on the Wye River Memorandum z 11. listopadu 1998, dostupné online na <<http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Government%20Decision%20on%20the%20Wye%20River%20Memorandum%20-N.aspx>>.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- AKEHURST, Michael. *A Modern Introduction to International Law*. 6th edition. London: Routledge, 1993. 315 s.
- ALY, Abdel Monem Said, FELDMAN, Shai, SHIKAKAI Khalil. *Arabs and Israelis: Conflict and Peacemaking in the Middle East*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013. 496 s.
- BROWNLIE, Ian. *Principles of Public in International Law*. 7th edition. Oxford: Oxford University Press, 2008. 784 s.
- BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SVAČEK, Ondřej. *Vznik a uznání státu – Aktuální pohled mezinárodního práva*. Praha: Leges, 2013. 144 s.
- CASPERSEN, Nina, STANSFIELD Gareth. *Unrecognized States in the International System*. Londýn: Routledge, 2012. 272 s.
- CRAWFORD, James. *The Creation of States in International Law*. Oxford: Clarendon Press, 2006. 944 s.
- ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011. 352 s.
- ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 896 s.
- DAVID, Vladislav, BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SLADKÝ, Pavel, SVAČEK, Ondřej. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. Aktualizované a přepracované vydání, Praha: Leges, 2011. 448 s.
- De VISSCHER, Charles. *Problèmes d'interprétation judiciaire en droit international public*. Paris: Éditions A. Pedone, 1963. 269 s.
- DUGARD, John, RAIČ, David. *The Role of Recognition in the Law and Practice of Secession*. In: KOHEN, Marcelo G. *Secession: International Law Perspectives*. New York: Cambridge University Press, 2006. 548 s.
- FROWEIN, Jochen Abr. *De facto Regime*. In: BERNHARDT, Rudolf (ed.). *Encyclopedia of Public International Law*. Vol. I, Amsterdam: North-Holland, 1992. 442 s.
- GULLOVÁ, Soňa. *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol*. 3., doplněné a přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2013. 336 s.

- HOCH, Tomáš. Možnosti rozvoje de facto států prostřednictvím humanitární pomoci, rozvojové spolupráce a aktivit organizací občanské společnosti: případová studie Abcházie. Chotěboř: European Science and Art Publishing, 2011. 112 s.
- CHEN, Ti-Chiang. International Law of Recognition. London: Steven and Sons, 1951. 461 s.
- KRUPP, Michael. Sionismus a stát Izrael. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 1999. 242 s.
- LAUTERPACHT, Hersch. Recognition in International Law. Cambridge: Cambridge University Press, 1947. 568 s.
- MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní právo veřejné Obecná část a poměr k jiným právním systémům. 6. Upravené a doplněné vydání, Brno: Doplněk, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 500 s.
- OPPENHEIM, Lassa. International Law: a treatise. Vol. 1 (Peace). 3rd edition. New York and Bombay: Longmans, Green & Co., 1905. 1309 s.
- POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část. 6., Doplněné a rozšířené vydání, Praha: C. H. Beck, 2011. 556 s.
- STEIN, Leonard. The Balfour Declaration. 1. vydání. New York: Simon & Schuster, 1961. 696 s.
- SVAČEK, Ondřej. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. In: BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SVAČEK, Ondřej. Vznik a uznání státu – Aktuální pohled mezinárodního práva. Praha: Leges, 2013. 144 s.
- TALMON, Stefan. In: QUIGLEY, John. The Statehood of Palestine: International Law in the Middle East Conflict. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 348 s.
- TALMON, Stefan. Recognition in International Law: A Bibliography. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2000. 401 s.
- TERNER, Erich. Dějiny státu Izrael. 1. vydání. Pardubice: KORA, 1991. 266 s.

Odborné články

- BORCHARD, Edwin. Recognition and Non-recognition. The American Journal of International Law, 1942, roč. 36, č. 1, s. 108–111.
- BOYLE, Francis Anthony. The Creation of the State of Palestine. European Journal of International Law, 1990, roč. 1, č. 1, s. 301-306.
- BRIGGS, Herbert W. De Facto and De Jure Recognition: The Arantzazu Mendi. The American Journal of International Law, 1939, roč. 33, č. 4, s. 689–699.

- CRAWFORD, James. State. In: WOLFRUM, Rüdiger (ed.). *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Vol. X. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 475–488.
- CRAWFORD, James. The Creation of the State of Palestine: Too Much Too Soon? *European Journal of International Law*, 1990, roč. 1, č. 1, s. 307–313.
- DUGARD, John. Recognition and the United Nations. *The American Journal of International Law*, 1988, roč. 82, č. 2, s. 391–394.
- EDEN, Paul. Palestinian Statehood: Trapped Between Rhetoric And Realpolitik. *International & Comparative Law Quarterly*, 2013, roč. 62, č. 1, s. 225 – 239.
- ELGINDY, Khaled. Lost in the Chaos: The Palestinian Leadership Crisis. *The Washington Quaterly*, 2016, roč. 38, č. 4, s. 133–150.
- FORTEAU, Mathias. La Palestine comme „Etat“ au regard du Statut de la Cour pénale internationale. *Revue Belge de droit international*, 2012, roč. 45, č. 1, s. 41–66.
- GROSS, Leo. Voting in the Security Council and the PLO. *American Journal of International Law*, 1976, roč. 70, č. 3, s. 470–491.
- IOANNIDIS, Christoforos. Are the conditions of statehood sufficient? An argument in favour of popular sovereignty as an additional condition of statehood. *Jurisprudence*, 2014, roč. 21, č. 4, s. 974–987.
- KELSEN, Hans. Recognition in International Law: theoretical observations. *American Journal of International Law*, 1941, roč. 35, č. 4, s. 605-617.
- MARSHALL BROWN, Philip. The Recognition of New States and New Governments. *The American Journal of International Law*, 1936, roč. 30, č. 4, s 689–694.
- MOHAMED SALUM, Juma. Are we moving beyond Montevideo Convention on the rights and Duties of States 1933? *Journal of Research in Humanities and Social Science*, 2015, roč. 3, č. 1, s. 1–12.
- MRÁZEK, Josef. Právní postavení Palestiny a otázka jejího uznání jako státu. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 8, s. 843–871.
- PETERSON, M.J. Political Use of Recognition: The Influence of the International System. *World Politics*, 1982, roč. 34, č. 3, s. 324-352.
- RIEGL, Martin. Terminologie kvazistátů. *Acta Politologica*, 2010, roč. 2, č. 1, s. 57–71.
- SAKRAN, Shadi The Creation of the Non-Member Observer State of Palestine: A Legal Analysis of UN General Assembly Resolution 67/19, *Amsterdam Law Forum*, 2017, roč. 9, č. 2, s. 131–135.

- TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana. O státnosti a uznání státu v mezinárodním právu. Mezinárodní politika, 2012, roč. 36, č. 4, s. 27–29.
- VIDMAR, Jure. Explaining the Legal Effects of Recognition. International and Comparative Law Quarterly, 2012, roč. 61, č. 2, s. 2-30.
- VIDMAR, Jure. Palestine and the Conceptual Problem of Implicit Statehood. Chinese Journal of International Law, 2013, roč. 12, č. 1, s. 19-41.
- WHITMAN, Charles F. Palestine's Statehood and Ability to Litigate in the International Court of Justice. California Western International Law Journal, 2013, roč. 44, č. 1, s. 74–116.

Elektronické zdroje

- AKANDE, Dapo. The Importance of Legal Criteria for Statehood: A Response to Jure Vidmar [online]. ejiltalk.org, 7. srpna 2013 [cit. 25. března 2018]. Dostupné na <<https://www.ejiltalk.org/the-importance-of-legal-criteria-for-statehood-a-response-to-jure-vidmar/>>.
- AKRAM, Susan. Palestinian refugees and their legal status: rights, politics, and implications for a just solution [online]. group194.net [cit. 25. března 2018]. Dostupné na <http://group194.net/english/user_files/book_download/akram_palestinian_refugees_and_their_legal_status.pdf>.
- Diplomatic relations [online]. palestineun.org [cit. 15 března 2018]. Dostupné na <<http://palestineun.org/about-palestine/diplomatic-relations/>>.
- ILA. Sofia Conference (2012) Report on Recognition/Non-recognition in International Law [online]. ila-hq.org [cit. 14. března 2018]. Dostupné na <<http://www.ila-hq.org/index.php/committees>>.
- Introduction par la Directrice générale au Débat de politique générale, Všeobecná konference, 36 C/INF.2 z 3. října 2011 [online]. unesco.org [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002136/213643f.pdf>>.
- Izrael už do UNESCO nedá ani šekel [online]. ceskatelevize.cz, 3. listopadu 2011 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1234913-izrael-uz-do-unesco-neda-ani-sekel>>.
- KATTAN, Victor. Palestinian options at the United Nations and the International Court of Justice [online]. ecf.eu, 23. října 2014 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na

- <https://www.ecfr.eu/article/commentary_palestinian_options_at_the_united_nations_and_the_international334>.
- Palestine Population 2018 [online]. worldpopulationreview.com [cit. 25. března 2018]. Dostupné na <<http://worldpopulationreview.com/countries/palestine-population/>>.
 - Palestinská ambasáda proslulá výbuchem otevřela své dveře [online]. ceskatelevize.cz, 15. února 2014 [cit. 15. března 2018]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1048012-palestinska-ambasada-proslula-vybuchem-otevrela-sve-dvere>>.
 - QUIGLEY, John. Palestine Statehood and International Law [online]. globalpolicyjournal.com, leden 2013 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<https://www.globalpolicyjournal.com/articles/international-law-and-human-rights/palestine-statehood-and-international-law>>.
 - RASGON, Adam. Abbas: We will join all 522 international organizations [online]. jpost.com, 30. listopadu 2016 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<https://www.jpost.com/Middle-East/Abbas-We-will-join-all-522-international-organizations-474121>>.
 - Records of the General Conference, 36th session, Paris, 25. října – 10. listopadu 2011 [online]. unesco.or.kr [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <https://www.unesco.or.kr/upload/data_center/UNESCO_36GC_resolution_120131.pdf>.
 - Report of the Committee on the Admission of New Members concerning the application of Palestine for admission to membership in the United Nations z 11. listopadu 2011 [online]. securitycouncilreport.org [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/IP%20s%202011%20705.pdf>>.
 - Stanovisko Úřadu žalobce MTS k prohlášení Palestiny podle čl. 12 odst. 3 Statutu MTS z roku 2012 [online]. icc-cpi.int [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/C6162BBF-FEB9-4FAF-AFA9-836106D2694A/284387/SituationinPalestine030412ENG.pdf>>.
 - STETTNER, Ilona-Margarita. The legal situation of Palestinian refugees [online]. kas.de [cit. 25. března 2018]. Dostupné na <<http://www.kas.de/palaestinisches-gebiete/en/pages/11536/>>.

- The Prosecutor of the International Criminal Court, Fatou Bensouda, opens a preliminary examination of the situation in Palestine [online]. [icc-cpi.int](https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=pr1083), 16. ledna 2015 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=pr1083>>.
- UNRWA. Palestine refugees [online]. [unrwa.org](https://www.unrwa.org/palestine-refugees) [cit. 25. března 2018]. Dostupné na <<https://www.unrwa.org/palestine-refugees>>.

Judikatura

- Evropský soud pro lidská práva: CASE OF ILASCU AND OTHERS v. MOLDOVA AND RUSSIA, Judgment, Application no. 48787/99, Reports of Judgments and Decisions 2004-VII
- Mezinárodní soudní dvůr: Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Preliminary Objections, Judgment, I. C. J. Reports 1996, 595 s.
- Mezinárodní soudní dvůr: Legal consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory opinion, I. C. J. Reports 2004, 136 s.
- Mezinárodní soudní dvůr: Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations, Advisory opinion, 1949, 36 s.
- Nejvyšší soud Kanady: rozsudek ze dne 20. srpna 1998, Reference re Secession of Quebec (1998) 2 SCR 21, ods. 155.
- Obvodní soud v Haagu: nález ze dne 21. února 1980, Democratic Republic of East Timor et al. v. State of the Netherlands, (1992) 87 ILR 73, s. 74.

Právní předpisy

- La reconnaissance des nouveaux Etats et des nouveaux gouvernements z 23. dubna 1936
- Montevideo Convention on the Rights and Duties of States z 26. prosince 1933
- Pakt Společnosti národů z 28. června 1919
- Římský statut z 17. července 1998
- UNESCO Executive Board, 187/EX/40 ze dne 30. listopadu 2011
- Ústava UNESCO z 16. prosince 1945

Rezoluce OSN

- Rezoluce Rady bezpečnosti OSN SC/RES/242 (1967) ze dne 22. listopadu 1967
- Rezoluce VS OSN A/RES/181 (II) ze dne 29. listopadu 1947

- Rezoluce VS OSN A/RES/2535 B (XXIV) ze dne 10. prosince 1969
- Rezoluce VS OSN A/RES/3237(XXIX) ze dne 22. listopadu 1974
- Rezoluce VS OSN A/RES/29/3314 ze dne 14. prosince 1974
- Rezoluce VS OSN A/RES/43/177 ze dne 17. prosince 1988
- Rezoluce VS OSN A/RES/52/250 ze dne 7. července 1998
- Rezoluce VS OSN A/RES/67/19 ze dne 29. listopadu 2012

Ostatní

- Dokument UN GA/11317 [online]. un.org [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11317.doc.htm>.
- Government Decision on the Wye River Memorandum z 11. listopadu 1998, dostupné online na <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Government%20Decision%20on%20the%20Wye%20River%20Memorandum%20-N.aspx>.
- INTERNATIONAL LAW COMMISSION (CEDEÑO, Victor Rodríguez, Special Rapporteur) Sixth report on unilateral acts of States, A/CN.4/534, 2003. 17 s.
- Opinion No. 8 of the Arbitration Commission of the Peace Conference on Yugoslavia, (1992) International Legal Materials, Volume 31, 1992
- YAMALI, Nurullah. What is meant by state recognition in international law. General directorate of international law and foreign affairs, Ministry of Justice, Turkey, 2009, s. 10.

Shrnutí

Tato diplomová práce začíná vhladem do problematiky vzniku státu a státnosti jako takové. Autor představuje tzv. montevidejská kritéria státnosti, která podrobuje analýze skrze pohled současných teoretiků mezinárodního práva. Dále aplikuje montevidejská kritéria státnosti na PA, kdy dochází k závěru, že tato kritéria jsou v určité, ač minimální míře již naplněna, s tím, že na PA se v současnosti nelze dívat jako na samostatný plnohodnotný stát zejména vzhledem k absentující efektivní vládě. V další části diplomové práce se autor věnuje institutu uznání státu a analyzuje, zda se současní teoretici mezinárodního práva neodklání od závěru, že akt uznání státu má pouze deklaratorní účinky k pohledu, že akt uznání státu může vyvolávat i jisté konstitutivní účinky, a to zejména v rámci kolektivního implicitního uznání státnosti v rámci přijetí za člena OSN. Ve druhé kapitole se autor věnuje historickým milníkům utváření PA, přičemž se zabývá současným statutem Palestiny jako *de facto* státu. Na závěr této práce autor rozebírá významné unilaterální kroky představitelů PA z posledních let, které výrazně přispěly k upevnění statusu Palestiny jako subjektu mezinárodního práva. Tato práce tak podává ucelený pohled na státnost Palestiny, doplněný o rozbor posunu v rámci teorie mezinárodního práva ohledně pohledu na montevidejská kritéria státnosti a institut uznání státu.

Summary

This thesis begins with an insight into the theory of creation of states and statehood itself. The author introduces so called Montevideo statehood criteria, which he examines through the lenses of current authors of international law. Further, the author applies the Montevideo statehood criteria on Palestine and concludes that those criteria are already fulfilled although only at some minimum level. Nevertheless, he points out that Palestine cannot be seen as a sovereign independent state yet mainly because it absents an effective government. The following part of the thesis is devoted to the act of state recognition and to the analysis if the current opinion of the authors of international law is not diverting from the opinion that the act of recognition has only declaratory effects, towards the opinion that act of recognition can also have some constitutive effects, particularly within collective implicit recognition when accepting a new member to UN. The second chapter is dedicated to the historical development of Palestine with closer examination of the current status of Palestine as a *de facto* state. The last part of this thesis concerns with the important unilateral steps of the representatives of Palestine which helped Palestine to solidify its position as a subject of international law. This thesis brings a comprehensive insight into the statehood of Palestine complemented with an analysis of a certain development in the theory of international law about Montevideo statehood criteria and also about the act of state recognition.

Klíčová slova

Palestinská autonomní území, Palestina, vznik státu, kritéria státnosti, uznání státu, de facto uznání státu, de iure uznání státu, kolektivní uznání státu, de facto entity, členství v Organizaci spojených národů

Key words

State of Palestine, Palestine, creation of a state, criteria of statehood, state recognition, de facto recognition, de iure recognition, collective recognition, de facto entities, membership in United Nations